

Звіт
про громадське обговорення
проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення
Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і
науково-технічної діяльності «Національна система дослідників
України»

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення:

Міністерство освіти і науки України

2. Зміст питання або назва проєкту акта, що виносилися на обговорення:

Проєкт проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності «Національна система дослідників України» (далі – проєкт розпорядження).

Громадське обговорення проводилося у формі електронних консультацій. Матеріали щодо проєкту акта було розміщено 22 серпня 2024 року на офіційному вебсайті МОН (www.mon.gov.ua).

Зауваження та пропозиції до проєкту постанови приймалися до 09 вересня 2024 року на адресу електронної пошти: zoia.petrenko@mon.gov.ua, Зоя Петренко, тел.: (044) 287-89-10.

3. Інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні:

Обговорення проєкту розпорядження здійснювалося з 22 серпня 2024 року по 09 вересня 2024 року. Під час громадського обговорення до проєкту постанови надійшли пропозиції від Національної академії наук України (далі – НАН України), Демченко Валерія Леонідовича (провідного наукового співробітника відділу зварювання пластмас Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України, д.х.н., старшого дослідника), Бердянського державного педагогічного університету, Ради молодих учених при Міністретсві освіти і науки України, Олега Задорожного (ст. наукового співробітника, д.мед.н., ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П.Філатова НАМН України»), Науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, Александрова Д.О. (професора кафедри соціальної роботи факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктора психологічних наук), Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку НАН України, Державної установи «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України», Інституту правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України, Державної наукової установи «Київський академічний університет», Інституту прикладних систем управління Національної академії наук України, Литвинко Алли Степанівни (доктора історичних наук, завідувача відділу історії та соціології науки і

техніки ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України»), Ради молодих вчених Інституту магнетизму НАН України та МОН України, фіз. ос. Бороздих Наталії, Луговського О.Г. (с.н.с. відділу історії та соціології науки і техніки Державної установи «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»), Кармадонової Тетяни Миколаївни (PhD, старшого наукового співробітника НАН України), Л.Рижко (д.філос.н., професора), Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К.Мамутова Національної академії наук України», Інституту професійної освіти Національної академії педагогічних наук України (далі – НАПН України), Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Інституту проблем виховання НАПН України, Інституту цифровізації освіти НАПН України, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, Інституту вищої освіти НАПН України, Інституту математики НАН України, Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій».

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до Міністерства освіти і науки України за результатами обговорення:

Під час громадського обговорення до проекту постанови надійшли пропозиції щодо внесення змін та доповнень до проекту акта:

№	Пропозиція/зауваження	Назва установи/ІПП автора пропозиції	Інформація щодо врахування/неврахування
1.	У розділі «Проблема, яка потребує розв'язання» проекту Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності «Національна система дослідників України» (далі – Концепція) об'єктивно обґрунтовано необхідність розв'язання проблем стану та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності України, що пов'язані з у край недостатнім матеріальним забезпеченням наукової сфери та низькою мотивацією дослідників. Водночас, на думку НАН України, у проєкті Концепції мають бути враховані інші, не менш важливі проблемні питання розвитку кадрового потенціалу наукової сфери, зокрема: – <i>зниження якості освітньої підготовки в середній школі в цілому, та особливо зі STEM-дисциплін, що не забезпечує достатніх знань у молодого покоління для можливостей подальшої наукової роботи. Результати міжнародної програми з оцінювання освітніх досягнень учнів (PISA) показують значне відставання якості освіти українських школярів від рівня більшості країн-членів ЄС;</i> – <i>відсутність дієвої системи пошуку та розвитку талантів серед молодого покоління, створення умов для</i>	НАН України	Враховано частково. Більшість зауважень не стосуються суті проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого). Показники, за якими буде здійснюватись

формування й зростання українських інтелектуалів та активного залучення їх до наукової діяльності вже на етапі шкільної та вузівської підготовки. <i>Потребує врахування суттєва проблема світоглядної позиції власників підприємств, що заснована на рентоорієнтованій поведінці та орієнтації на короткострокові індивідуалізовані цілі.</i> Існування такої моделі господарювання протягом багатьох років націлювало підприємства на отримання прибутку не за рахунок інвестицій в дослідження і розробки, а шляхом вилучення понад-доходів від експорту сировини та використання дешевої робочої сили. Наслідком цього стало індиферентне ставлення власників підприємств до науки та інновацій, послаблення зв'язків наукової сфери з промисловістю, фактично відсутнього попиту на наукові кадри в галузях економіки, що унеможливило отримання науковцями як суспільного визнання, так і комерційного доходу. Згідно із запропонованим проектом (розділ «Мета та строки реалізації Концепції») мету реалізації Концепції звужено лише до створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників, які працюють в наукових установах та закладах вищої освіти України, мають видатні результати у науковій і науково-технічній діяльності та зробили вагомий внесок у розвиток науки країни, та надання в подальшому їм індивідуальної фінансової підтримки. Тобто в основу запропонованої Концепції по суті покладено <u>ідею про виділення частини дослідників, які зможуть отримати більш високу фінансову винагороду з державного бюджету.</u> НАН України вважає хибним такий підхід, який в умовах тотального безгрошів'я українських науковців дасть змогу лише деякій частині з них отримувати «ренту» за хороші анкети. Рациональніше стимулювати виконання актуальних робіт (проектів), важливих для держави, на основі проведення відповідних конкурсів. У цьому разі будуть фінансуватися не лише окремі дослідники, але й наукові колективи, що вкрай важливо для професійного зростання науковців з меншим досвідом та компетентностями. Ще більшу проблему стосовно формулювання мети реалізації Концепції НАН України вбачає в тому, що матеріальне заохочення кращих дослідників є лише мізерною частиною системи заходів, які необхідно реалізувати для забезпечення підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності. Зважаючи на це, пропонуємо в розділі «Мета та строки реалізації Концепції» проекту Концепції абзац перший вилучити, а абзац другий викласти у такій редакції: «Метою реалізації Концепції є забезпечення поповнення, підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу, уповільнення трудової міграції науковців за межі країни або через зміну сфери діяльності, посилення наукового експертного середовища, підвищення престижності професії наукового працівника, створення умов для підвищення попиту на науковців в галузях економіки, підтримки та заохочення молодих вчених, підвищення якості наукового кадрового потенціалу, створення сприятливих умов для залучення до наукової діяльності обдарованої молоді, а також розширення і консолідація наукової спільноти.».	рейтингування не сфокусовані лише на результатах публікаційної діяльності, а також охоплюють інші види діяльності наукових працівників і забезпечать об'єктивну оцінку результатів професійної діяльності конкретного науковця, в тому числі й у межах суспільно-гуманітарних наук. Оскільки участі наукового працівника у робочих групах та науково-консультативних радах відповідних органів державної влади, підприємств, залучення вченого як радника з відповідних питань (в незалежності від оплати цієї діяльності), виконання наукових експертиз за замовленням відповідних органів, суб'єктів господарювання, наукового керівництва науковими грантами без здійснення оплати та не можуть бути достовірно верифіковані у зовнішніх джерелах, зазначені види діяльності можуть бути визначені як «інша наукова діяльність» у переліку вхідної інформації для рейтингування. Пропозиція щодо керівництва і участі у науково-дослідних проєктах регіонального значення врахована у показнику «кількість інституційних дослідницьких проєктів, які фінансувались українськими та/або закордонними фізичними/юридичними особами (бізнесом), у виконанні яких вчений приймав участь з оплатою праці». Пропозиція щодо інформації про участь наукового працівника у виконанні оборонних
--	--

Зміст розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми» проєкту Концепції зводиться до створення системи рейтингів наукових та науково-педагогічних працівників у Національній електронній науково-інформаційній системі на основі наукометричних показників, її нормативно-правового забезпечення, використання результатів рейтингування, а також проведення заходів для забезпечення надання індивідуальної фінансової підтримки науковцям, внесенням до Національної системи дослідників. Слід зазначити, що рейтингування може позитивно впливати на розвиток кадрового потенціалу наукової і науково-технічної сфери, якщо воно ґрунтується на об'єктивній оцінці результатів професійної діяльності конкретного науковця, репрезентує його реальний вплив і внесок у розвиток світової або української науки, є показником якості і значення наукових досліджень для розв'язання важливих теоретичних і практичних завдань. Однак, передбачена запропонованим проєктом Концепції основна вхідна інформація для рейтингування є занадто формалізованою і прив'язана здебільшого до кількісних показників активності науковця. Кількісні показники не є однозначним підтвердженням якості наукових досліджень, високої кваліфікації та професіоналізму автора. Зокрема, в Україні «процвітають» посередники, які за гроші продають наукові роботи практично в усіх журналах. Високі кількісні показники наукової активності можуть бути зумовлені прагненням формально виконати план наукової роботи або отримати певні переваги для кар'єрного просування, фінансування тощо. Окрім того, визначити реальний внесок кожного співавтора у колективну публікацію на сьогоднішній день майже неможливо. У цій ситуації окремі науковці можуть користуватися здобутками, визнанням і авторитетом колег для підняття власного наукового рейтингу. Незважаючи на те, що проєктом Концепції передбачено неврахування самоцитувань у визначенні наукометричних показників, слід зазначити, що на формування об'єктивного наукового рейтингу негативно впливає не лише надмірне самоцитування, але й так зване «зустрічне» договірне цитування. Така діяльність фактично дискредитує саму систему оцінки рейтингу науковців за індексами цитування їхніх праць. Яскравим прикладом неефективності беззастережного використання наукометричних показників для оцінювання діяльності науковців є приклад китайського математика Ji-Huan He, який за тими показниками, що пропонують автори проєкту Концепції, є беззаперечним найкращим математиком сучасності. Водночас математична наукова спільнота мало знайома з його «видатними» здобутками. Зміщення фокусу уваги на кількість публікацій, які проіндексовані у наукометричних базах Web of Science та/або Scopus, нівелює значення інших видів наукових праць, не сприяє престижності українських наукових видань та розвитку україномовної науки. До складу основної вхідної інформації для рейтингування у Концепції також включено посилання на профілі вченого в ORCID, ResearcherID, Google Scholar, Facebook сторінку, профілі LinkedIn та ResearchGate, оформлення і ведення яких не є обов'язковим для науковця. Окрім того з тексту Концепції є незрозумілим, за якими критеріями обрано саме вказані соціальні мережі, яку інформацію повинен		досліджень та розробок буде врахована шляхом доповнення переліку окремим показником. Національна система дослідників є додатковим інструментом підтримки українських науковців в умовах вкрай мізерного фінансування наукової сфери і не має на меті замінити собою інші види фінансової підтримки наукової діяльності (конкурси, стипендії, тощо).
--	--	--

розмістити вчений у своєму профілі та як впливатиме на рейтинг наявність сторінки в соціальних мережах. Крім того, запропонований проектом Концепції перелік вхідної інформації для рейтингування не дає змоги враховувати особливості діяльності науковців за профілем діяльності, зокрема у межах суспільно-гуманітарних наук, для яких оцінювання потребує окремого підходу, оскільки для них нетипові такі показники як патенти чи комерціалізовані розробки. Гуманітарні науки більше зосереджені на публікаціях, монографіях, участі в експертних комісіях і впливі на суспільство. Зокрема, доцільно не обмежуватися врахуванням свідочств тільки на комп'ютерні програми та додати вказання на свідочства про державну реєстрацію авторського права на твір. Оскільки наукові працівники наукових установ широко залучені до здійснення експертної діяльності у відповідних органах державної влади, при яких вони виступають членами відповідних робочих груп та науково-консультативних рад, доцільно під час рейтингування враховувати участь наукових працівників у робочих групах та науково-консультативних радах відповідних органів державної влади, великих підприємств, залучення вченого як радника з відповідних питань (в незалежності від оплати цієї діяльності), виконанні наукових експертиз за замовленням відповідних органів, суб'єктів господарювання та інших осіб. Окремо варто зазначити про доцільність врахування участі науковців у виконанні завдань, покладених на Національну академію наук України статтями 22 та 44 Закону України «Про правотворчу діяльність» щодо розроблення Наукової концепції розвитку законодавства України та юридичної (правової) експертизи законопроектів. Проект Концепції передбачає оцінювання наукового керівництва інституційних загальнодержавних наукових грантів (Національного фонду досліджень України, Міністерства освіти і науки України, Українського фонду стартапів, Національної академії наук України, Українського культурного фонду), у виконанні яких науковець брав участь з оплатою праці. Водночас виконання інституційних загальнодержавних наукових грантів також має оцінюватися, незалежно від оплати праці вченого (частина дослідників можуть брати участь у реалізації таких проектів без здійснення оплати). Зазначимо, що виходячи з тексту відповідного положення, встановлюється вичерпний перелік суб'єктів, які можуть надавати інституційні загальнодержавні наукові гранти. Поза увагою авторів проекту Концепції залишилось керівництво та участь у науково-дослідних проєктах регіонального значення. Тому доцільно делегувати відповідні повноваження Міністерству освіти і науки України щодо визначення кола цих суб'єктів. Важливою проблемою також є неврахування в науково-метричних показниках досягнень науковців, які значною мірою переорієнтували свою діяльність на виконання оборонних досліджень та розробок. З відомих причин вони не можуть публікувати наукові результати у міжнародних журналах, брати участь у роботі міжнародних конференцій. Впровадження системи рейтингів, які базуються, головним чином, на публікаційній активності, може дати викривлену оцінку внеску науковців у розв'язання нагальних проблем сьогодення, у створення зброї для перемоги над агресором.		
---	--	--

З огляду на зазначене, рейтингування науковців можливе лише за певними науковими напрямками із залученням фахових незалежних експертів з відповідної галузі наук, які під час складання рейтингів мають ознайомитись з науковими результатами, що оцінюються. Хоча можливість залучення значної кількості фахівців, які зможуть виконати цей величезний обсяг роботи навіть на платній основі, виглядає сумнівною.

Таким чином, повністю безперспективним є кінцевий ефект від реалізації другого етапу Концепції, що стосується надання індивідуальної фінансової підтримки науковим працівникам із високим рівнем у рейтингу. У ситуації, коли не забезпечуються гарантовані державою базові умови оплати праці наукових працівників державних наукових установ (закладів вищої освіти), перехід до індивідуальної фінансової підтримки на основі відповідних рейтингових списків може мати зворотний ефект порівняно з очікуваними результатами від реалізації Концепції (підвищення ефективності розподілу коштів державного бюджету, враховуючи результативність вчених, які залучені до виконання наукових досліджень, що претендують на отримання фінансової підтримки; посилення підтримки результативних молодих вчених, створення більш справедливих та обґрунтованих умов для їх працевлаштування і розвитку кар'єри тощо).

Перспективнішим є запровадження низки спеціалізованих науково-технічних конкурсів різного рівня (загальнонаціональних, регіональних, відомчих тощо), де замовниками виступали б як органи державної влади на національному рівні, включаючи міністерства і відомства, так і регіони. Це уможливило б розв'язати певні соціально-економічні та технологічні проблеми, що виникли у сучасній Україні, зокрема викликані війною. Звичайно, такі конкурси могли би бути оголошені і спільно з партнерами інших країн. Тут важливо оперативно виділити найбільш актуальні напрями досліджень, орієнтовані на розв'язання тих чи інших пріоритетних проблем і не замикати конкурсну тематику лише на Національному фонді досліджень України, адже сама наявність декількох можливостей конкурсного фінансування якоюсь мірою дасть змогу нейтралізувати потенційні помилки під час відбору достойних проектів.

Також для відзначення досягнень видатних науковців доцільно використовувати наявні механізми стипендій, премій за наукові здобутки, рішення про присудження яких ухвалюють на основі експертного оцінювання.

Враховуючи зазначене, створення Національної системи дослідників не відповідає цілям розвитку науки в Україні, не має позитивних аналогів у світі і тому не заслуговує на підтримку. Замість складання рейтингів науковців НАН України пропонує запровадити реєстр науковців України, що відображав би інформацію про освіту, спеціалізацію, поточні наукові інтереси, етапи кар'єри, включаючи отримання наукових ступенів та вчених звань. Подібний реєстр для докторів та кандидатів наук існував у Держстаті, але на початку 2000-х років його припинили оновлювати. На сучасному етапі щорічну статистичну форму для збору відповідної інформації можна було б удосконалити і поширити на всіх науковців. Витрати на створення і підтримку реєстру Державною статистичною службою України будуть відносно невеликими. Але це дасть змогу

	відстежувати рух наукових кадрів і аналізувати зміни у науковому кадровому потенціалі. Таким чином, розділ «Шляхи і способи розв'язання проблеми» проекту Концепції треба повністю переробити, оскільки в ньому практично відсутні заходи з підтримки та розвитку кадрового потенціалу у сфері наукової і науково-технічної діяльності, що спрямовані на розв'язання відповідних проблем, які мають бути зазначені (з урахуванням наданих НАН України пропозицій) у розділі «Проблема, яка потребує розв'язання» проекту Концепції. Розділи «Очікувані результати» та «Оцінка фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів» проекту Концепції мають бути доопрацьовані з урахуванням нового змісту розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми».		
2.	У пункті нижче, я б розділив би окремо у журналах з кuartилем Q1-Q2, та Q3-Q4. Бо Q1-Q2 - це дуже престижні, високореєтингові журнали. Q3-Q4 - це простенькі журнали, наш Scopus. -кількість наукових статей, які індексуються у Scopus та/або WoS в наукових журналах з кuartилями Q1- Q4; У пункті нижче можна уточнити, які премії, стипендії: наприклад державні, регіональні, для молодих вчених тощо... або конкретно Державна Премія в галузі науки і техніки, премія президента, ВРУ, НАН УКРАЇНИ, тощо.. - інші отримані наукові премії, стипендії;	Демченко Валерій Леонідович, провідний науковий співробітник відділу зварювання пластмас Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України, д.х.н., старший дослідник	Враховано шляхом викладення у запропонованій редакції з розбивкою на види стипендій – міжнародні, державні та недержавні (комунальні, приватні тощо); загальнонаціональні; відомчі (галузеві, міжгалузеві), тощо.
3.	Враховуючи довготривалі негативні наслідки повномасштабної війни на психічне здоров'я науковців, що безпосередньо впливає на їхню продуктивність та ефективність, доцільно доповнити Концепцію компонентом, присвяченим питанням підтримки психічного здоров'я наукових працівників. Зокрема, пропонується впровадження ініціатив щодо створення сприятливого робочого середовища, яке запобігає професійному вигоранню та сприяє підтримці психічного благополуччя науковців. Це питання є стратегічно важливим для збереження та розвитку кадрового потенціалу в академічній сфері, як це підкреслено у європейських ініціативах, таких як Eurodoc. Підтримка психічного здоров'я може допомогти забезпечити належну продуктивність і мотивацію науковців, особливо в умовах повномасштабної війни. Аргументація: 1. Продуктивність та якість досліджень Психічне здоров'я має безпосередній вплив на здатність науковців до виконання високоякісних досліджень. Професійне вигорання та тривалий стрес значно знижують продуктивність і можуть призвести до зменшення творчого потенціалу, що негативно впливає на конкурентоспроможність українських наукових результатів. 2. Збереження кадрового потенціалу В умовах війни та пов'язаних соціальних і економічних труднощів підтримка психічного здоров'я є ключовим фактором для збереження висококваліфікованих фахівців у науковій сфері. Особливо це стосується молодих	Бердянський державний педагогічний університет	Не враховано. Зауваження не стосується суті проекту акта.

	дослідників, які найбільш вразливі до вигорання або зміни професійної діяльності. 3. Міжнародні зобов'язання та інтеграція Впровадження системної підтримки психічного здоров'я відповідає міжнародним практикам і сприятиме виконанню зобов'язань України перед Європейським дослідницьким простором. Ініціативи, подібні до Eurodoc, демонструють важливість створення здорового робочого середовища, яке підвищує ефективність дослідницької діяльності. 4. Підвищення престижності наукової професії Системна підтримка психічного здоров'я науковців сприятиме підвищенню престижності наукової кар'єри в Україні, залученню нових поколінь до наукової діяльності та збереженню вже існуючих кадрів. Це, в свою чергу, матиме позитивний вплив на імідж української науки та її конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Очікувані результати: • Підвищення продуктивності та мотивації науковців. • Зменшення ризику втрати кадрового потенціалу через виснаження. • Посилення конкурентоспроможності української науки на міжнародному рівні. • Відновлення і збереження кадрового потенціалу для післявоєнного розвитку країни.		
4.	1. При фінансуванні національної системи дослідників України передбачити фінансування відповідно до дослідницького плану. 2. У Концепції використовується термін «науковець», що не відповідає Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». 3. У визначенні «Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників» додати науково-педагогічних працівників. 4. До вхідної інформації для рейтингування додати дані щодо доступу вченого до дослідницької інфраструктури, а також участь в програмах академічної мобільності, окрім наведених у документі міжнародних програм. 5. Додати критерій щодо практичного впровадження результатів дослідження (наприклад, кількість виконаних договорів, виготовлених пілотних моделей, зразків, акти виконаних замовлень, кількість патентів та свідоцтв про реєстрацію права на твір). 6. Змінити «свідоцтв авторського права на комп'ютерні програми» на «свідоцтв про реєстрацію права на твір». 7. В українському законодавстві не вживається термін «бізнес». Щодо Національної системи дослідників 8. Додати до інформації для рейтингування участь/організацію вченими заходів щодо популяризації науки. 9. Не вживати термін «провідні» або чітко визначити критерії цього терміну. 10. Пункт «інші отримані наукові премії, стипендії» замінити на «інші отримані премії, стипендії в науковій діяльності». 11. У пункті «участь у наукових конференціях, в тому числі міжнародних, інших заходах з популяризації результатів наукових досліджень» замість категорії «участь у наукових конференціях» використовувати «участь у заходах». 12. Додати «ад'юнктів» у пункті «керівництво підготовкою дослідників (аспіранти, докторанти)».	Рада молодих учених при Міністерстві освіти і науки України	Враховано частково. 1. Зауваження не відповідає запланованому способу надання фінансової підтримки та суті Концепції. 2. Враховано. 3. Враховано. 4. Враховано в частині академічної мобільності на строк не менше 6 місяців. Натомість інформація щодо доступу до дослідницької інфраструктури не може бути формалізованою, підтвердженою та перевіреною. 5. Враховано частково. Не враховано в частині інформації щодо свідоцтв про реєстрацію права на твір, оскільки відповідно до частини 2 статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також

13. До пункту «кількість реалізованих експертних ролей (експертиза міжнародних конкурсів: Горизонт 2020, Горизонт Європа, Євратом, Erasmus+; експертиза загальнодержавних конкурсних відборів: Національного фонду досліджень України, Міністерства освіти і науки України)» додати «та інше», наприклад Комісія з присудження іменних стипендій Верховної Ради України для молодих учених - докторів наук. 14. До пункту «участь в експертних групах та комісіях МОН України з питань державної атестації наукових установ/закладів вищої освіти та/або процедур присудження наукового ступеня у разовій спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» додати спеціалізовані вчені ради по захисту докторських дисертацій. 15. Розглянути можливість підтримки додатковими балами вчених, які працюють за пріоритетними напрямками наукової діяльності. 16. Передбачити можливість постійного оновлення рейтингу. 17. Запровадити обов'язкове звітування вчених. 18. Пункт «Ефективність Концепції щороку визначається на підставі моніторингу та оцінки її реалізації» треба уточнити. Провести реалістичну оцінку термінів реалізації Концепції, враховуючи поточні економічні умови та можливості фінансування. Можливо, варто розширити часові рамки або розробити альтернативні плани дій у разі затримок. Запровадити етапи реалізації, які передбачають проміжні оцінки та коригування стратегії на основі отриманих результатів та змін у зовнішньому середовищі. 19. Передбачити публічний доступ до рейтингу з усіма вхідними даними. Концепція передбачає окремий рейтинг дослідників зі статусом молодого вченого, але пропонуємо виділити цей рейтинг окремо, на прикладі Global young academy - https://globalyoungacademy.net/. Окрім цього, якщо говорити про довгострокові перспективи розвитку наукового потенціалу, то критично важливим є підтримка дослідника на самому старті, ще як студента магістратури. Можливо для таких випадків, щоб підтримати молодь, яка бажає займатися науковою діяльністю варто зробити оцінку наукових ідей та очікуваних результатів. За результатами обговорення Концепції висловлюємо наступні занепокоєння. Заплановані етапи реалізації Концепції (2024-2027 роки) можуть виявитися надто оптимістичними з огляду на складну економічну ситуацію та обмеженість ресурсів під час війни та післявоєнного відновлення. Існують ризики, що міжнародні партнери не нададуть достатньої технічної або фінансової допомоги, або вона буде надана із затримками, що вплине на ефективність реалізації Концепції. Відсутність механізмів реалізації, тобто Концепція не має чітко прописаних механізмів реалізації всіх запланованих заходів, що створює ризики невиконання або часткового виконання цілей. Розглянути можливість створення резервного фонду, який буде використаний для підтримки пріоритетних проєктів або в кризових ситуаціях. Реалізація Концепції потребує створення та підтримки нових інструментів управління та моніторингу, що призведе до збільшення бюрократичного навантаження на	виконання будь-яких інших формальностей. Отже достовірно верифікувати всі такі об'єкти неможливо, а також щодо кількості виконаних договорів та актів виконаних замовлень (в переліку зазначено як кількість інституційних дослідницьких проєктів). 6. Не враховано. 7. Не містить конкретної пропозиції. 8. Враховано. 9. Враховано. 10. Враховано. 11. Не враховано, потребує конкретизації що це за заходи. 12. Враховано. 13. Враховано частково шляхом додавання позиції «інша наукова діяльність». 14. Враховано. 15. Не враховано, оскільки система пріоритетних напрямів, на сьогодні дуже розгалужена і не визначить особливості такої діяльності. 16. Враховано. 17. Не враховано. Така система вже існує і створить додаткове навантаження на вчених. 18. Враховано. Відповідні положення будуть передбачені у плані заходів до Концепції. 19. Враховано. Стосовно окремих зауважень. Рейтинг молодих вчених буде створений окремо. У плані заходів до Концепції буде передбачено більш чіткі часові рамки та механізми її реалізації. Надмірних бюрократичних навантажень дозволить уникнути особливість функціонування відповідного модулю в Національній
---	---

	вчених і відповідальні органи. Це затримує реалізацію ключових заходів і може демотивувати учасників. Попри заплановані заходи з підтримки та зменшення міграційних тенденцій, існує ризик, що пропоновані фінансові стимули не будуть достатньо привабливими для вчених, які вже емігрували або розглядають можливість виїзду з країни. Конкуренція з боку іноземних дослідницьких інститутів залишається сильною.		електронній науково-інформаційній системі. Національна система дослідників не спрямована на заміщення інших фінансових стимулів для науковців та є додатковим інструментом підтримки українських науковців в умовах вкрай мізерного фінансування наукової сфери. Окрім того, відповідно до Концепції, дослідники, які працюють за кордоном і є членами Національної системи дослідників, не отримують економічного стимулу, їхнє членство вважається престижною відзнакою держави. Фінансову підтримку отримують дослідники, що знаходяться в Україні.
5.	Просимо Вас розглянути можливість додати до рейтингу дослідника в розділі "кількість реалізованих експертних ролей" (або окремим розділом) додаткову вхідну інформацію - кількість рецензій рукописів в наукових журналах Q1 - Q2. Рецензування рукопису у рейтингових журналах є престижною трудомісткою експертизою наукових досліджень та невід'ємною частиною наукової роботи вченого. Цей науковий продукт, як правило, відображається в профілі ORCID та Web of Science та демонструє активність, компетентність та впізнаваність дослідника.	Олег Задорожний, ст. науковий співробітник, д.мед.н., ДУ «Інститут очних хвороб і тканинної терапії ім. В.П.Філатова НАМН України»	Не враховано. Зазначена інформація не може бути достовірно верифікована.
6.	1. виправити граматичні помилки: стор 3: українські науковці, треба: українські науковці; стор. 5: Метою реалізації Концепції, треба: Метою реалізації Концепції. 2. Ввести на початку Концепції Перелік термінів та скорочень. Окремо ввести терміни «науковий потенціал», «кадровий потенціал сфери наукової і науково-технічної діяльності» та їх складові. 3. Зазначити у Концепції: проблему, яка потребує розв'язання, її прояви, якими причинами вона зумовлена; способи її вирішення; аналіз причин виникнення проблеми та визначення оптимального варіанта розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів. 4. Акцептувати увагу на академічній доброчесності та дотриманні норм Закону України «Про авторські та суміжні права» тому, що заклади освіти, наукові установи, учасники освітнього процесу, вчені мають дбати про формування та утвердження культури академічної доброчесності в їхніх академічних спільнотах, що ґрунтується на цінностях, принципах і правилах академічної доброчесності та дотриманні авторських прав. 5. Відмітити у Концепції модернізацію управління науки і освіти, яка передбачає організацію експериментальної	Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України	Враховано частково. 1. Враховано. 2. Проектом концепції не передбачено введення нової термінології. 3. Зазначена інформація, загалом, представлена у структурі проекту Концепції. Порівняльний аналіз варіантів розв'язання проблеми не здійснювався, оскільки такий інструмент підтримки наукового кадрового потенціалу запроваджується вперше, а опис нульового варіанту повторює опис проблеми. 4. Відповідні умови будуть додані до розділу

	перевірки й експертизи освітніх та наукових інновацій. Приділити увагу пріоритетним напрямкам розвитку науки і техніки щодо Цілей Сталого Розвитку, які сформульовані у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development), Стратегічному плані Horizon Europe на 2025-2027 рр. для досліджень та інновацій щодо підтримки шляху до зеленого, цифрового та стійкого майбутнього (Horizon Europe strategic plan 2025-2027 for research and innovation to underpin journey to a green, digital and resilient future). 6. Конкретизувати питання щодо моніторингу виконання Концепції в окремому розділі «Порядок проведення моніторингу, оцінки результатів реалізації Концепції та звітування». 7. Доповнити розділ Концепції «Очікувані результати» даними щодо визначення її ефективності відповідно до наданих зауважень рекомендаційного характеру. 8. Вдосконалити зміст розділу Концепції «Оцінка фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів» та узгодити зміст зазначеного розділу із нормами чинного законодавства, що регулюють фінансове забезпечення наукової і науково-технічної діяльності.		«Шляхи і способи розв'язання проблеми», в тому числі й стосовно перевірки зазначених науковим працівником публікацій у журналах, які носять ознаки хижацьких, на платформі Cabells Predatory Reports. 5. Зауваження не стосується суті проекту акта. 6. Зазначений етап буде передбачений у плані заходів до Концепції. 7. Зауваження загального плану і не містить практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. 8. До проекту акта, при підготовці його погодження в установленому порядку, буде додано фінансово-економічні розрахунки.
7.	1. Про схвалення Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності «Національна система дослідників України» <i>А науково-технічна не є науковою діяльністю, якщо їх ставлять як окремі поняття?</i> 2. «Стан наукового кадрового потенціалу в умовах війни значним чином погіршився, що призвело до поглиблення негативних тенденцій попередніх років, пов'язаних із втратою кадрового потенціалу внаслідок щорічного зменшення кількості наукових та науково-педагогічних працівників наукових установ та закладів вищої освіти, що професійно займаються науковими дослідженнями і розробками, протягом тривалого часу спостерігається тенденція також негативних якісних змін наукового кадрового потенціалу.» <i>Текст потребує редагування, починаючи з першого абзацу, який взагалі нечитабельний.</i> 3. <i>Визначення втрат наукового та науково-педагогічного потенціалу у 4 та 5 абзацах наведені застарілі данні, адже у 4 абзаці порівнюються довоєнний 2021 рік з початковим роком війни 2022, хоча до 2024 року ситуація змінилась ще радикальніше. Натомість, зі змісту 5 абзацу виходить, що погіршення кадрового потенціалу відбувалось аналогічно й у довоєнний період 2019-2020 років, на підставі чого можна дійти висновку, що й без війни ситуація у цій сфері стабільно погіршувалася. Це ж стосується й 6 абзацу з аналізом кількості докторів наук у період 2019-2022 роки, а що відбувалось за наступний період реального занурення України у реалії війни – залишається невідомим. Необхідно коректно оперувати сучасною статистикою.</i> 4. <i>«і складають для молодшого наукового співробітника відповідно – від приблизно 6 тис. грн до максимум 10 тис. грн та від 9,5 тис. грн до приблизно 11 тис. грн максимум.» Фразу варто викласти у більш зрозумілій та коректній формі: «і складають для молодшого наукового співробітника відповідно – від приблизно 6-10 тис. грн. мінімум, і до 9,5-11 тис. грн. максимум.»</i>	Александров Д.О., професор кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор психологічних наук	Враховано частково. 1. Відповідно до норм Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» це різні види діяльності. 2. Коментар не містить конкретних пропозицій. 3. Статистична інформація буде оновлена. 4. Враховано. 5. Висновок пов'язаний із аналізом статистичної інформації, викладеної раніше за текстом щодо зменшення кількості науковців. 6. Зауваження не стосується суті проекту акта. 7. Коментар не містить конкретних пропозицій. 8. Коментар не містить конкретних пропозицій. 9. Мова йде про наукову сферу. 10. Деталізація механізмів та строків реалізації Концепції передбачена у відповідному плані заходів (див. проект розпорядження та текст проекту концепції).

5. Таким чином до традиційного відтоку незрозуміло про яку традицію відтоку кадрів йдеться у фразі «Таким чином до традиційного відтоку висококваліфікованих кадрів...». Що це за «традиція» (виходячи зі змісту цього слова)? 6. У пункті 14 Концепції необхідно додати: - відсутність формування зацікавленості до наукової діяльності учнів у загальноосвітніх закладах, адже культура наукової самоактуалізації підлітка має закладатися у школі і формувати його подальшу мотивацію зацікавленості у обранні відповідного вишу та побудови кар'єри науковця. - дорожнеча видання публікацій у іноземних та вітчизняних індексованих виданнях обмежує можливості висвітлення у них наукових здобутків. - знецінення наукової ваги вітчизняних наукових видань, які не входять до наукометричних баз Scopus, Web of Science знижує мотивацію публікуватися в них. 7. Наслідки впливу негативних чинників: - посилення міграційних процесів, відтік наукових кадрів з країни та сфери; Відтік з якої «сфери»? - зменшення кількості наукових працівників високого рівня кваліфікації, втрата кваліфікованого експертного середовища у системі наукових досліджень; Ці дві частини речення варто логічно пов'язати (наприклад, «відтак ...»). 8. - зменшення частки молодих вчених, дисбаланс вікового складу кадрового потенціалу (за даними Держстату найбільша кількість дослідників входить до групи 55 та більше років – 14 408 осіб, або 40,4% станом на 2022 рік), втрата можливості відтворення кадрового потенціалу в майбутньому. Непереконливо, адже нема порівняння хоча б з 2019 та 2024 роками. Можливо, наукове ядро й формується к цьому віку на основі накопичення наукового та практичного досвіду. 9. Концепція спрямована на забезпечення підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу, уповільнення трудової міграції науковців за межі країни, уповільнення відтоку науковців внаслідок трудової міграції за межі країни, або через зміну відхід від наукової (адже зміна сфери може бути й у межах наукової діяльності) сфери діяльності, посилення наукового експертного середовища, підвищення престижності професії наукового працівника, підтримку та заохочення молодих вчених, підвищення якості наукового кадрового потенціалу, а також розширення і консолідації наукової спільноти. 10. Концепцію передбачається реалізувати протягом 2024-2027 років у два етапи. Перший етап (короткострокові завдання) - до 2025 року, другий етап (середньострокові завдання) - до 2027 року з можливістю продовження на наступні роки. Чим регламентовані ці терміни? Зараз це лише проект, і до 2025 року він має хоча б вступити в силу. Тому короткострокові завдання будуть визначатися у кращому випадку впродовж, а не «до» 2025 року. Це ж стосується й середньострокових завдань. До того ж необхідно окреслити й довгострокові завдання перспектив. 11. Шляхи і способи розв'язання проблеми реалізації Концепції. 12. Процедура створення рейтингових списків передбачає импорт даних із відкритих достовірних джерел щодо результатів наукової діяльності вченого вчених, після чого передбачено доповнення інформації щодо наукової діяльності вченого вчених відповідальною особою-	11. Не враховано. Назва і зміст розділу пов'язані із назвою та змістом попереднього розділу. 12. Враховано. 13. Враховано частково щодо профілів у соціальних мережах. 14. Враховано в редакції «з урахуванням ефективності (кількість успішних захистів)». 15. Не враховано. Загальновживаний термін у нормопроектуванні. 16. Враховано частково, зокрема щодо дотримання вимог Законів України «Про державну таємницю», «Про захист персональних даних», «Про інформацію». Частина коментарів не містить конкретних пропозицій. 17. Не враховано. Недоцільна деталізація.
---	--

експертом за його основним місцем роботи, на третьому етапі – внесення даних до «Порталу реєстрів в сфері науки України». <i>Бажано поміняти, як і у попередніх абзацах слово «вчений» на «вчені», щоб не було проблем з фемінітивами.</i> 13. Основна вхідна інформація для рейтингування (як правило збирається за останній п'ятирічний період) <i>Чому саме п'ятирічний? Багато науковців з початком війни не оговталися та не відновили свою довоєнну наукову та публікаційну активність:</i> ▪ посилання на профілі вченого в ORCID (www.orcid.org), ResearcherID (www.researcherid.com), Google Scholar (www.scholar.google.com.ua), Facebook сторінку (www.facebook.com) <i>а цей ресурс тут навіщо науковцю? Тоді варто й Тік-Ток додати</i>, профіль LinkedIn (www.linkedin.com), профіль ResearchGate (www.researchgate.net); 14. У розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» додати: - <i>чинне членство у спеціалізованих вчених радах та участь у разових СВР за останні 5 років;</i> ▪ керівництво підготовкою дослідників (аспіранти, докторанти) з урахуванням загальної кількості захищених; 15. Виконання завдань та заходів, спрямованих на реалізацію Концепції здійснюється МОН разом із заінтересованими зацікавленими стейкхолдерами (центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями тощо). 16. У розділі «Очікувані результати»: формування загальнодоступної інформації про найкращих вчених країни, результати їх наукової діяльності, забезпечення оптимізованого та відкритого доступу до такої інформації, в тому числі й для міжнародних партнерів; <i>тут є кілька питань: 1) ризики порушення персональних даних; 2) привернення уваги спецслужб країни-агресора до провідних науковців може являти загрозу їхній безпеці.</i> уповільнення міграційних тенденцій наукового кадрового потенціалу країни, повернення в Україну тих науковців, хто емігрував; <i>Якщо він відкрито рекламується як найкращий науковець, то буде протилежна реакція, адже їх будуть постійно «перекупати» іноземні компанії (згадується досвід фонду Сороса та мегакорпорацій, які шукають та вербують найкращих фахівців)...</i> <i>підтримка наявних та сприяння розвитку нових вітчизняних наукових шкіл;</i> формування дослідницьких груп очолюваних ...із науковців високого рівня у рейтингу та відповідно з високими рівнями наукових результатів за галузями знань, здатних швидко та комплексно вирішувати надскладні завдання для держави, особливо в умовах воєнного стану; <i>Дослідницькі групи мають очолюватися висококваліфікованими науковцями, а складатися з різних фахівців, інакше не буде відбуватися передача досвіду молодим та формування наукової наступності шкіл.</i> збільшення можливості об'єднання зусиль науковців щодо задоволення нагальних потреб держави (в першу чергу сектору національної безпеки та оборони,		
---	--	--

	розвитку високих технологій), розвитку міждисциплінарних та галузевих досліджень; ... <i>формування загальнодержавного пулу висококваліфікованих експертів, які можуть виступати опонентами та рецензентами дисертаційних робіт з відповідних спеціальностей;</i> підвищення видимості очевидності результатів наукової діяльності, популяризація найбільш вагомих наукових результатів у прив'язці до конкретних науковців;... підвищення авторитету науковців у суспільстві та через їхню реальну можливість впливати на формування і реалізацію державної політики; створення можливості для науковців відігравати провідну роль у налагодженні діалогу між урядом, сектором вищої освіти та промисловістю; <i>а де поділися непромислові та ненавчальні організації та інституції?</i> створення можливості для науковців першочергово бути залученим/створювати/організовувати нові форми наукової співпраці, розвивати дослідницьку інфраструктуру. <i>Замість кого? Бюрократів? Тоді не «першочергово», а виключно науковцям делегувати цей напрям.</i> Для реалізації Концепції розробляється план заходів, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Планом заходів передбачаються конкретні заходи, індикатори досягнення цілей та визначається перелік відповідальних органів, сфери їхньої відповідальності, а також порядок їхньої взаємодії і звітності. 17. У розділі «Оцінка фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів» Держава через чітко визначені уповноважені й компетентні органи вживає буде вживати заходів до залучення інвестицій для реалізації цієї Концепції і забезпечує здійснюватиме моніторинг їх цільового використання.		
8.	1. Мета Концепції не відповідає її назві. У назві Концепції, а також у абз.1 розділу «Мета та строки реалізації Концепції» зазначається, що вона спрямована на підтримку та розвиток наукового кадрового потенціалу, але у меті мова йде лише про «визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого)», тобто про розвиток не йдеться. Урахування молодих вчених як окремої категорії або у складі загального потенціалу ніяким чином не забезпечить поповнення наукового потенціалу, який формується ще до того, як особа стане принаймні молодим вченим, – у ЗВО, наукових та науково-дослідних установах. Отже, для розвитку наукового потенціалу важливо зосередити зусилля на відновленні/оновленні системи підготовки наукових кадрів у співпраці наукових установ різного підпорядкування із ЗВО та бізнес-структурами. Таким чином, Національна система дослідників має бути сформована як піраміда, на нижньому поверсі якої студенти, яких треба залучати до наукових та науково-технічних розробок, аби виявити і стимулювати тих, хто хоче і може просувати науку далі, а вже на верхньому поверсі будуть визнані науковці, які мають власні наукові школи, учнів, розробляють наукові напрями, краще за інших розуміють потреби країни, наукові (теоретичні) та прикладні перспективи розробок. МОН України як головний орган виконавчої влади, який	Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта.

одночасно відповідає і за розвиток освіти, і за розвиток науки, у співпраці з НАН України, галузевими академіями та з урахуванням консультацій з іншими органами виконавчої влади має повноваження розробити Концепцію розвитку наукового потенціалу, яка б мала наскрізний характер, від середньої освіти до підготовки фахівців найвищого рівня (докторів наук) через систему ЗВО та наукових установ. 2. Створення Національної системи дослідників України фактично обмежується у рамках Концепції лише створенням ще декількох рейтингів з претензією на об'єктивність, які будуть основою для підтримки. Але слід зазначити, що зазначену проблему старіння кадрів такий підхід не вирішить, оскільки здебільшого саме у категорії 55+ перелічені показники будуть найбільшими просто у силу набуття досвіду, накопичення розробок, наукових та особистих зав'язків тощо. Звісно, підтримка науковців, які досягли певних успіхів, важлива і може принаймні загальмувати процес відтоку кадрів. Але розвитку потенціалу вона не допоможе, оскільки наступний ешелон науковців (молодших, або зовсім молодих) у таких умовах підтримки не отримає. Таким чином, якщо й застосовувати рейтинги для визначення рівня підтримки науковців, то слід скорегувати їх у бік забезпечення наслідування наукових шкіл та залучення молоді. 3. Рейтингування (1 етап виконання стратегії) містить багато посилань на індексацію в базах Scopus та Web of Science, що не в повній мірі відповідає вимогам та практиці країн ЄС, та недостатньо враховує національні рейтинги. Крім того, рейтингування науковців не враховує зв'язку виконуваних ними досліджень з встановленими пріоритетами та реалізацію національних програм за завданнями органів державного управління. 4. Проблема залучення молоді у наукові (й освітні) установи для України не нова. Відтік перспективних кадрів відбувається тривалий час, оскільки оплата праці науковців (освітян) в Україні не конкурентоспроможна з бізнес-структурами або закордонними науковими (освітніми) установами, і, ймовірно, не буде такою ще тривалий час, навіть у повоєнний період. Інші засоби мотивації у сучасному світі працюють слабо. Підтримка лише окремих, найбільш талановитих, продуктивних молодих науковців (або тих, що можуть ними стати) не створить потрібного для розвитку науки масштабу. Водночас обмежені фінансові можливості не дозволяють розпорошувати кошти. Отже цю дилему треба вирішувати комплексно. Один з виходів – активізація академічної мобільності науковців і укладання з цією метою міждержавних договорів / угод, що допоможе розв'язувати організаційні питання, а також забезпечити фінансування закордонних стажувань науковців та освітян, що наразі здійснюється переважно коштами самих дослідників. Слід також зазначити, що індивідуальна підтримка дослідників, хоч і важлива, але не забезпечить збереження наукових колективів і наукових шкіл, які тільки і можуть поповнювати науковий потенціал, тому слід передбачити поряд з індивідуальною, інституційну підтримку наукових колективів. 5. На розвиток наукового кадрового потенціалу суттєвий вплив здійснює нерозуміння громадськістю та владними структурами цінності науки для розвитку країни. Однією з причин цього є невизначеність пріоритетів		
--	--	--

	розвитку науки і науково-технічних розробок та відсутність системи визначення цих пріоритетів. Внаслідок воєнної агресії на перший план вийшли розробки, які стосуються оборони держави, які включені у пріоритети конкурсів МОН та НДФУ. Але інші пріоритети, які мали б формуватися на основі ретельного аналізу світових тенденцій, форсайт-прогнозування, кваліфікованого передбачення, залишаються без змін багато років. Невідповідність світовим трендам перешкоджає участі вітчизняних наукових установ у міжнародних дослідницьких проєктах. Отже, необхідним є здійснення масштабного дослідження і визначення пріоритетів розвитку науки і техніки на середньо- та довгострокову перспективу, що надалі може стати основою відбору національних проєктів досліджень замість орієнтації на «об'єктивні» показники публікаційної активності та стажування. 6. Запропоновані заходи щодо реалізації концепції як на першому, так і на другому етапі, спрямовані на підтримку дослідників і не вирішують завдання їх мотивації до проведення результативних досліджень, оскільки не містять заходів щодо радикального підвищення зарплати, що є особливо важливим для молодих науковців. Окремо слід зазначити, що в концепції не вирішується проблема надмірної формалізації навчання в докторантурі та пріоритету навчальної складової над науковою.		
9.	Концепція не відповідає жодному із заявлених завдань вирішення яких задекларовано. Для вирішення найактуальніших задач підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності, закріплення, стимулювання повернення в країни науковців необхідно виконувати вимоги абзацу першого частини другої статті 36 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», де «...держава гарантує встановлення ставок (окладів) науковим працівникам державних наукових установ (закладів вищої освіти), виходячи з розрахунку посадового окладу молодшого наукового співробітника на рівні не нижче одинадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено законом на 1 січня 2020 року.», адже престижність і мотивацію до роботи у науковій сфері формують «вхідні» умови - заробітна платня. Зауваження, це перший прийнятий закон з цього приводу, який не виконувався. Концепція має створювати взаємозв'язок довго-, середньо- та короткострокових завдань щодо підтримки та розвитку кадрового потенціалу, визначати конкретні цілі та вимірювані показники результатів втілення Концепції. Запропонована «Національна система дослідників України», яка піднімає проблему стимулювання, закріплення науковців, фактично зведена авторами до створення рейтингової системи, оцінки дослідника, що не матиме позитивного впливу на проблеми, які були визначені в преамбулі Концепції, а деякі із них навпаки зазнають різкого загострення. Рейтингова система створює сприятливе поле тільки для науковців, які вже мають стабільні позиції в проєктному полі що виключає молодих вчених із кола зацікавлених в рейтингуванні дослідників. Концепція повинна накреслити шляхи створення сприятливих умов як для самих наукових установ, так і науковців щодо розвитку співпраці з вітчизняними і	Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проєкту акта. Проєкт Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).

	міжнародними партнерами. Нажаль, зараз роль МОН України в даному процесі мінімальна. Важливо зазначити також, що для підтримки та розвитку кадрового потенціалу, публікаційної активності українських вчених, збільшення кількості видань, які представляють Україну у світовому науковому просторі необхідно сформувати національну сучасну, потужну наукометричну платформу і забезпечити її інтеграцію до визнаних у всьому світі наукових цифрових сервісів. Пропонуємо, щоб до такої платформи входили засоби наукометрики та індексації наукових текстів, депозитарій наукових публікацій та елементи інтеграції до європейських та світових дослідницьких систем. На засіданні Вченої ради від 02 вересня 2024 науковці ДУ «ІРЕЕД НАН України» обговорили представлений проект Концепції та вважають недоцільним її прийняття в такій редакції.		
10.	1. Аналіз назви проекту Концепції, її предмету, мети, структури та змісту свідчить про певну логіко-семантичну невідповідність перерахованих елементів. Зокрема, проект Концепції фактично присвячений саме створенню та функціонуванню Національної системи дослідників України. При цьому в проекті Концепції поняття Національної системи дослідників України не розкривається. Зазначено лише, що вона базується на системі рейтингів у Національній електронній науково-інформаційній системі і результатах професійної діяльності наукових та науково-педагогічних працівників. Окрім цього, інші заходи з підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності взагалі не розглядаються (механізм працевлаштування, розвиток кар'єри, підвищення кваліфікації, атестація тощо). Враховуючи це, пропонується звузити назву Концепції відповідно до її предмету та мети, а саме: «Концепція створення та функціонування Національної системи дослідників України». Також з метою впорядкування шляхів реалізації Концепції пропонується виписати такі її обов'язкові компоненти як: завдання, принципи побудови, організаційно-технологічні засади та структура Національної системи дослідників України. Приклади структури та змісту схожих за призначенням концепцій: Концепція створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2012 р. № 634; Концепція створення та функціонування автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 серпня 2013 р. № 587 та ін. 2. В проекті Концепції зазначається, що її реалізація здійснюватиметься протягом 2024-2027 років у два етапи. По-перше, для реалізації майбутньої Концепції необхідно розробити проект плану, узгодити його з виконавцями та передбачити відповідне бюджетне фінансування. Враховуючи це, об'єктивно реалізація Концепції почнеться в кращому випадку з 2025 року і це в країні, яка у зв'язку з війною вимушено обмежує бюджетні видатки на соціальну сферу. По-друге, в проекті Концепції говориться про два етапи, а фактично далі за текстом мова йде про наявність третього	Інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).

	етапу. Необхідно остаточно визначитися з кількістю етапів реалізації Концепції. 3. У проєкті Концепції у розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» фактично мова йде про методику рейтингування науковців. Вважаємо, що на рівні проєкту Концепції розміщення в ньому таких методичних рекомендацій зменшує його рівень як майбутнього концептуального документу і є предметом окремого нормативного документу. Крім цього, необхідно врахувати, що на сьогодні Міністерством освіти і науки України розробляється проєкт Методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності. Вважаємо, що оцінка такої діяльності та оцінка наукових працівників цих установ і закладів повинні між собою корегуватися та враховувати однакові засади оцінювання. Враховуючи це, пропонується вказані питання врегулювати в одному нормативному акті. 4. У проєкті Концепції неодноразово наводяться статистичні дані (динаміка загальної кількості працівників, задіяних у виконанні досліджень і розробок; кількість докторів наук в Україні; дисбаланс вікового складу кадрового потенціалу тощо), які завершуються 2022 роком. При цьому не наводяться більш сучасні статистичні показники (2023, а за можливості й 2024 років), які більш об'єктивно і повно відобразять ситуацію з зазначених питань. 5. На стор. 3 зазначається, що вже тривалий час, негативно на стан наукового кадрового потенціалу впливає вкрай недостатнє матеріальне забезпечення. Причому мова йде лише про рівень заробітної плати. На нашу думку, окрім посадових окладів (безперечно це є один з важливих факторів впливу) на втрату наукового кадрового потенціалу країни, зниження престижності професії вченого та конкурентоспроможності на ринку праці, впливає бюджетна політика держави щодо загального фінансування науки (а це не лише посадові оклади, а й бюджетні кошти, які виділяються безпосередньо на підтримку основної діяльності державних наукових установ). Тому було б доцільно розкрити та статистично підтвердити зазначені положення. 6. Задля розв'язання проблеми, яка існує на сьогодні в сфері формування прозорої і об'єктивної системи оцінювання наукових кадрів, вважаємо за доцільне розділити процедури такої оцінки для наукових установ і ЗВО, оскільки ЗВО поєднують у своїй діяльності освітню та наукову складову, що відповідно відображається на показниках їх діяльності. 7. Вважаємо за доцільне, природничі та суспільні науки оцінювати за різними критеріями (показниками), зважаючи, в тому числі, на врахування кількості публікацій у відповідних наукометричних базах. Так, приміром, загальновідомо, що Scopus більше орієнтований на гуманітарні науки та дослідження, а Web of Science – на точні, природничі науки та техніку. 8. Доцільним видається ввести додаткові критерії оцінювання, які пов'язані також з особливостями та тривалістю проведення дослідження та опрацювання їх результатів.		
11.	1. Питання створення Національної системи дослідників вже піднімалося у 2023 році під час роботи експертних груп з розроблення Національної стратегії освіти і науки України	Державна наукова установа	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять

2030 (СЦ4 “Система фінансування наукової галузі є багатоканальною та ефективною, сприяє забезпеченню якості досліджень на різних рівнях”), в результаті дискусій яких висловлювалося застереження, що кошти не будуть просто виплачуватися дослідникам як премія чи стипендія. Натомість дослідник все ж має надати план своєї наукової діяльності, який виконуватиме за ці кошти, а це означає, що така премія наближається за своїм змістом до індивідуального гранту. Запропоноване ж в проекті Концепції рішення радше орієнтоване на створення механізму розподілу коштів на основі минулих досягнень дослідника. Певною мірою це перетинається з Преміями Президента України для молодих вчених, Стипендіями Президента України, Кабінету Міністрів України, НАН України для молодих вчених та інших. Також ідея такої системи тісно корелює з інститутом академіків і член-кореспондентів, з тією відмінністю, що відсутній довічний статус, а процедура входження ґрунтується переважно на кількісних показниках публікаційної активності. 2. Необхідно узгодити призначення Концепції (“забезпечення підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу, уповільнення трудової міграції науковців за межі країни...”) з її метою (“створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників...”), заходами і результатами реалізації. 3. Досвід надання матеріальних заохочень такого характеру дослідникам свідчить, що система охоплює низький їх відсоток. Наприклад, в рамках діяльності КП “Львівська система дослідників” у 2019 р. стипендія була призначена 62 дослідникам в розмірі від 72 до 120 тис. грн. на рік (зауважимо, що щомісячний обсяг стипендії Президента для молодих вчених у 2024 році складає 9084 грн. на місяць або 109 тис. грн. на рік). До повномасштабного вторгнення в регіоні було близько 3000 дослідників, які виконували дослідження і розробки. Отже, підтримку отримали лише 2% дослідників. В Україні у 2023 році було 58 тис. дослідників, які виконували дослідження і розробки. За умов підтримки 2%, кількість дослідників, які можуть отримати підтримку, становить близько 1200 осіб. Обсяг фінансових ресурсів, необхідних для такої підтримки, становитиме понад 115 млн грн. Збільшення частки дослідників, які отримують підтримку, до 10% відповідно збільшують потребу у фінансуванні до майже 580 млн грн. На даний момент в Концепції не визначено орієнтирів, який обсяг підтримки передбачається. І якщо він буде нижчий від зазначених сум, то ефект такої підтримки не перевищуватиме результатів інших стипендіальних програм. 4. Країною, в якій Національна система дослідників була запроваджена в середині 1980-х рр., є Мексика. Питома вага дослідників у 2015 р. в системі складала лише близько 48% (23,3 тис. осіб). Результати аналізу Національної системи дослідників у Мексиці засвідчили, що вона потребує підвищення точності та об’єктивності оцінювання з мінімізацією суб’єктивних критеріїв оцінювача. Тож запропонована система критеріїв для Національної системи дослідників України не може гарантувати об’єктивності оцінювання наукової діяльності дослідника.	«Київський академічний університет»	практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов’язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого). Щодо публікацій у співавторстві – зауваження буде враховано шляхом визначення умов щодо врахування авторського вкладу в залежності від кількості співавторів. Щодо питань академічної доброчесності та публікацій у хижацьких журналах, відповідні вимоги будуть додані до розділу «Шляхи і способи розв’язання проблеми», в тому числі й стосовно перевірки зазначених науковим працівником публікацій у журналах, які носять ознаки хижацьких, на платформі Cabells Predatory Reports.
--	--	--

5. Національна система дослідників України спричинить також додаткове навантаження на дослідників щодо дублювання подання звітної інформації про свою наукову і науково-технічну діяльність, яку вони вже звітують в рамках регулярної атестації відповідно до <u>Положення про атестацію наукових працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13 серпня 1999 р. №1475</u>). Слід відмітити також і появу інших платформ з рейтингування українських науковців за показниками індексу цитування, які не точно відображають інформацію та не покривають всього масиву науковців, наприклад, Ukrainian National H-index Ranking. 6. Концепція передбачає використання Індексу Гірша h (без самоцитувань) у наукометричному веб-ресурсі Google Scholar (для гуманітарних напрямів досліджень). Втім веб-ресурс Google Scholar в поясненнях до метрик не вказує, що цей індекс публікується без самоцитувань. Отже, є сумніви та великі ризики неправильного застосування такого показника. У випадку застосування засобів машинної обробки інформації ризики спотворення інформації зростають, адже існують проблеми з транслітерацією, включення до профілів дослідників публікацій інших осіб зі схожими прізвищами та іменами тощо. При ручному опрацюванні профілів крім ризиків технічної помилки, зростає ризик недобросовісного виконання роботи. Не зрозуміло, який підхід буде застосовуватися для публікацій у співавторстві, особливо у високореєтингових журналах, а також яким чином будуть враховуватися штучне накручування цитування, що широко пропонується науковій спільноті окремими агенціями за винагороду. 7. Важливим є включення у Концепцію вимог до академічної доброчесності дослідників, зокрема, щодо недопущення публікацій у "хижацьких" виданнях. Однак для цього необхідне встановлення критеріїв та визначення переліку таких видань, що за наявних ресурсів та механізмів швидше за все для кількадесятитисячного масиву дослідників та появи щодня нових сумнівних видань виконати складно і дороговартісно. 8. Концепцію варто доповнити баченням, яким саме чином буде функціонувати Національна система дослідників. Так, лише на другому етапі (2025-2026) передбачається <i>формування нової нормативно-правової бази, що передбачає затвердження умов та процедур конкурсного відбору наукових і науково-педагогічних працівників, що включені до Національної системи дослідників, для надання індивідуальної фінансової підтримки</i>. Хоча саме ці умови і процедури мають бути окреслені в Концепції для її прозорості і розуміння цільовою аудиторією. Якщо отримання матеріальної винагороди висококваліфікованим дослідником передбачатиме виконання додаткової дослідницької роботи, яка ще не фінансується з інших джерел, то це має відбуватися в рамках національного правового поля, зокрема, мають бути вирішені питання доступу до обладнання і відносин з установою, в якій працевлаштований такий дослідник. Якщо ж буде обрано шлях щомісячної стипендії/премії, то виникають питання доцільності та ефективності витрачання сотень млн гривень на її виплати. Адже в умовах нестачі коштів на фінансування досліджень і розробок, потрібних		
---	--	--

	для країни, буде здійснюватися фінансування роботи частини дослідників, яка вже була виконана в минулому. 9. У розділі 6 «Шляхи і способи розв'язання проблеми» підходи, які б мали сприяти вирішенню вказаних на початку Концепції проблем, зокрема, система цитування та інших рейтингів і звітів, вже давно увійшли в практику кожної наукової установи, однак досвід показує, що це суттєво не вплинуло на розвиток кадрового потенціалу. Створення нової нормативно-правової бази наукових рейтингів в такому випадку має бути ретельно обґрунтоване. Доцільно розглянути можливість удосконалення існуючих рейтингів та звітів, щоб усунути дублювання подання звітної інформації як науковцями, так і науковими установами й університетами. Запропонована побудова рейтингу (як вже показує наявна практика) працюватиме не на розвиток науки і кадрового потенціалу, а на «заробляння балів». Враховуючи незадовільний рівень матеріального забезпечення науковців, особливо «некерівного» складу установ, висунуті параметри рейтингу неспроможні сприяти формуванню здорового середовища розвитку науковців та розбудові наукового потенціалу. Таким чином, оскільки заходи Концепції зводяться до створення реєстру «найкращих» науковців з «видатними» досягненнями, вона не має комплексного характеру, стосується лише одного аспекту розвитку кадрів, а тому немає підстав називати цей документ «концепцією». 10. Для системного вирішення питання забезпечення гідного рівня оплати праці дослідникам пропонуємо доповнити Концепцію дорожньою картою досягнення гарантованого чинним законодавством рівня оплати праці вчених і науково-технічного персоналу для виконання норм статті 36 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність». На нашу думку, необхідно зосередити зусилля на формуванні адекватної системи оплати праці наукових працівників, аніж на спробах впровадження точкових інструментів, реалізація яких збільшує ризики неефективного розподілу дефіцитних коштів.		
12.	1. Абзац 10 Концепції (стор. 2) викласти в такій редакції: «Внаслідок військової агресії російської федерації, наукова сфера додатково втратила частину наукового кадрового потенціалу, наукові та науково-педагогічні працівники вимушені були залишити власні домівки та місця працевлаштування, змінилися умови праці, частина науковців припинила свою трудову діяльність, або здійснює її у дистанційному форматі, перебуваючи в інших регіонах України, або за кордоном, <u>пішли добровольцями на військову службу</u>, втративши доступ до дослідницької інфраструктури, яка залишилась у місцях працевлаштування, на окупованих територіях, або була знищена чи пошкоджена.» 2. Перелік «Основна вхідна інформація для рейтингування (як правило збирається за останній п'ятирічний період):» розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми» Концепції (стор.6) доповнити пунктом <u>«участь в дослідницьких комісіях та групах міжнародних організацій за профілем своєї наукової діяльності, з них окремо керівництво такими комісіями та групами від імені України».</u> 3. Абзац 8 розділу «Очікувані результати» (стор. 10) викласти в такій редакції «збільшення можливості	Інститут прикладних систем управління Національної академії наук України	Враховано.

	об'єднання зусиль науковців щодо задоволення нагальних потреб держави (в першу чергу сектору національної безпеки та оборони, розвитку високих технологій), розвитку міждисциплінарних досліджень, <u>підвищення міжнародного іміджу та стимулюватиме залучення інвестицій</u>		
13.	Встановлення рейтингів, засноване тільки на наукометричних параметрах, некоректне, оскільки творча праця науковців не є арифметичною сумою цих показників, на неї впливають численні суспільні та особистісні фактори. Вважаю, що передусім слід зосередитися на збільшенні загального бюджету науки до європейського рівня — 2 % ВВП. Саме це вирішить проблему низького престижу наукової праці та залучення талановитої молоді в науку. Необхідно також запровадити мораторій на необґрунтоване збільшення перевірок науки, яке спостерігається нині. Така ситуація через необхідність концентрації вченого не на дослідженні, а на величезному обсязі звітної документації, значно зменшує ефективність наукової діяльності та негативно впливає на творчу дослідницьку атмосферу в наукових колективах. Натомість слід розробити прості, лаконічні та зручні електронні форми щорічних звітів, на основі яких керівні структури за допомогою програмних засобів та з обов'язковим урахуванням експертної думки могли б проводити узагальнення, робити висновки та пропонувати актуальні напрями подальших досліджень. Обов'язковим компонентом такого комплексного підходу має стати широка популяризація науки в системі освіти та засобах масової інформації, спрямована на всі верстви й вікові групи населення. Таким чином гармонізуватиметься управління наукою, недостатнє врахування специфіки якої як сфери творчої інтелектуальної діяльності, яка втілює притаманне людині прагнення пізнання навколишнього світу та системи, що має внутрішню логіку розвитку й здатна до самоорганізації, призводить до негативних явищ, зазначених у першій частині проекту Концепції.	Литвинко Алла Степанівна, доктор історичних наук, завідувач відділу історії та соціології науки і техніки ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії наук ім. Г.М.Доброва НАН України»	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).
14.	1. Формування певного рейтингу виключно за кількісними показниками, якими б деталізованими і продуманими вони не були б, завжди несе ризик підлаштування діяльності під ці показники. Українська наука це вже проходила. Наприклад, буквально через кілька років після введення вимог щодо публікацій у журналах, що входять до наукометричної бази даних Scopus (для захисту дисертацій, для отримання наукових проектів МОН і звітування за ними), різко зросла кількість публікацій у так званих "сміттєвих" журналах. Аналогічна ситуація мала місце після впровадження вимог щодо монографій, виданих за кордоном — це призвело до розквіту "сміттєвих" видавництва на кшталт Lap Lambert, в яких за гроші опублікують будь-яку роботу без жодного рецензування. У зв'язку з цим пропонуємо: (i) ретельно підійти до розробки критеріїв оцінки, щоб максимально обмежити можливість "купівлі" чи штучного накручування показників, (ii) передбачити, що для надання підтримки науковцям будуть враховуватись не тільки кількісні показники із системи, а й експертні оцінки. 2. Проект пропонує єдину форму підтримки науковців у вигляді індивідуальних стипендій/грантів. У той час як для молодих вчених низькі заробітні плати є одним з найсуттєвіших негативних чинників і, отже, індивідуальні	Рада молодих вчених Інституту магнетизму НАН України та МОН України	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).

	гранти повинні мати позитивний ефект, для старших науковців (включаючи навіть молодих докторів наук) ефект від такої форми підтримки є сумнівним. На перший план виходять проблеми відсутності обладнання та команди, з якою можна було б виконувати подальші дослідження, а також надмірної завантаженості науковців бюрократичною та адміністративною роботою (останнє потребує окремих розгляду та рішень). Індивідуальні стипендії/гранти цієї проблеми не вирішать. Тому, пропонуємо розглянути інші додаткові форми підтримки та стимули в рамках «Національної системи дослідників України», зокрема: – проведення конкурсів на колективні проекти під керівництвом найбільш рейтингових науковців; – врахування рейтингу при розподілі бюджетних місць в аспірантурі, щоб заклади/підрозділи, в яких до навчання аспірантів та керівництва їх дисертаційними роботами залучені високореєтингові науковці, мали можливість набирати більше молоді; – розглянути можливість внесення змін до системи оцінювання зов та акредитації освітніх спеціальностей рівня бакалавр та магістр з метою врахування залученості рейтингових науковців до викладання і роботи зі студентами. Це особливо важливо для науковців Національної академії наук України та галузевих академій, невеликі можливості для роботи з молоддю яких були ще сильніше обмежені останнім часом (зов активно відмовляються від зовнішніх сумісників). Такі зміни будуть стимулювати зов запрошувати провідних науковців до викладання, що матиме наслідком, в тому числі, і збільшення співпраці провідних науковців зі студентами.		
15.	1. Недостатня увага до інтеграції науковців після війни: Зауваження: не враховується потреба у спеціальних заходах з інтеграції та інклюзії науковців після завершення воєнного стану. Пропозиція: Створити механізми адаптації та реінтеграції вчених після війни, включаючи програми відновлення інфраструктури, психологічну підтримку, повернення наукових кадрів із закордону, а також стимулювання нових наукових проєктів на відновлених територіях. 2. Підтримка молодих науковців Зауваження: Концепція не акцентує уваги на проблемах молодих дослідників, які особливо вразливі в умовах воєнного часу. Пропозиція: Розробити спеціальні програми для підтримки молодих вчених, зокрема гранти, стипендії та менторські програми для їхньої інтеграції у наукове середовище під час та після закінчення війни. 3. Недостатня увага до захисту інтелектуальної власності та наукових розробок під час війни Зауваження: У концепції не враховано ризики втрати або захоплення наукових результатів та інтелектуальної власності через воєнні дії, особливо в регіонах, які піддаються бойовим діям або тимчасовій окупації. Пропозиція: Запровадити механізми захисту інтелектуальної власності, зокрема через міжнародні патентні системи, посилити захист наукових даних через безпечні сервери та блокчейн-технології. 4. Психологічна підтримка науковців Зауваження: В умовах війни науковці та їхні родини стикаються зі значними психологічними	фіз. ос. Бороздин Наталія	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проєкту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).

	навантаженнями, але концепція не пропонує відповідних заходів підтримки. Пропозиція: Запровадити програми психологічної реабілітації та підтримки для науковців, що зазнали стресу через бойові дії, втрату майна або переміщення. Це сприятиме збереженню їхнього робочого потенціалу та ефективності. 5. Відсутність стратегії щодо повернення науковців із закордону Зауваження: У концепції не враховано масштабний виїзд науковців за кордон через військові дії та їхню можливу втрату для національної науки. Пропозиція: Розробити чітку програму щодо повернення вчених, які виїхали за кордон. Це може включати спеціальні програми підтримки, фінансове стимулювання та можливість інтеграції в міжнародні наукові проєкти на умовах співпраці з українськими інституціями. 6. Відсутність акценту на використанні науки для вирішення проблем воєнного часу Зауваження: Концепція не достатньо розглядає питання адаптації наукових досліджень для вирішення проблем, пов'язаних з війною, таких як медичні дослідження, відновлення інфраструктури, гуманітарні кризи тощо. Пропозиція: Включити у концепцію програми, спрямовані на підтримку досліджень у сфері медицини, психології, інженерії та інших галузей, які можуть допомогти в подоланні наслідків війни та відбудові країни.		
16.	Зауваження Концепція написана наспіх без консультацій з науковцями НАН України. Досить скептично ставлюсь до створення такої «Національної системи дослідників України». Де межа між видатними і невидатними дослідниками? Які критерії відбору? А чи не варто взяти всіх дослідників і давати щорічні рейтинги? А як бути з науковими і науково-педагогічними працівниками причетними до оборонки? Проблема, яка потребує розв'язання Чому опущено в розділі на проблему надмірного завантаження викладачів Вишів науковою роботою? Чиє статистика звільнення викладачів з причини небажання нею займатись? Чи не варто було б створити окремі групи, які б займались лише науковою роботою? А де ж наукова робота педінститутів МОН? Незрозуміло по процедурі «Процедура створення рейтингових списків передбачає імпорту даних із відкритих достовірних джерел щодо результатів наукової діяльності вченого, після чого передбачено доповнення інформації щодо наукової діяльності вченого відповідальною особою за його основним місцем роботи, на третьому етапі – внесення даних до «Порталу реєстрів в сфері науки України». «Достовірні джерела» - це що? Опубліковані звіти установ чи науковців? Уточнити: яка саме відповідальна особа. Чому індексуються видані закордоном лише монографії, а як же статті? Чому не враховуються в рейтингових списках науковців нагороджених державними преміями, преміями видатних вчених НАН України і міжнародними преміями? «Виконання завдань та заходів, спрямованих на реалізацію Концепції здійснюється МОН разом із заінтересованими	Луговський О.Г., С.н.с. відділу історії та соціології науки і техніки Державної установи «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»	Не враховано. Пропозиції 1, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 містять зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проєкту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого). Пропозиції 4 та 5 враховані у проєкті акта, зокрема щодо наявності інших отриманих наукових премій, стипендій, пропозиція щодо

центральною владою, підприємствами, установами та організаціями» Незрозуміло. Бюрократія. «Ефективність Концепції щороку визначається на підставі моніторингу та оцінки її реалізації». Хто проводить? Нема виконавців Очікувані результати «уповільнення міграційних тенденцій наукового кадрового потенціалу країни, повернення в Україну тих науковців, хто емігрував» Сумнівно. «підвищення ефективності розподілу коштів державного бюджету, враховуючи результативність вчених, які залучені до виконання наукових досліджень, що претендують на отримання такої фінансової підтримки» Результативність вченого ще не свідчить що він «найкращий». Так можна втратити перспективні роботи інших науковців. «формування національного пулу високопрофесійних експертів» З яких фахівців буде створений: вітчизняних чи іноземних? Критерії відбору. «формування динамічного індикатору рівня наукових установ країни на підставі даних про науковців установи, включених до Національної системи дослідників» На підставі лише цих даних не можна оцінити справжній науковий потенціал установи. «створення можливостей отримання переваг для кар'єрного просування і працевлаштування науковців» Якщо до цієї системи не будуть втручатись МОН та інші владні структури «створення можливості отримання індивідуальної фінансової підтримки (дослідники, які працюють за кордоном і є членами Національної системи дослідників, не отримують економічного стимулу, і їхнє членство вважається престижною відзнакою держави)» Якщо це молоді вчені то можливо. Якщо ж інші, то це годівниця. «створення можливості для науковців відігравати провідну роль у налагодженні діалогу між урядом, сектором вищої освіти та промисловістю; створення можливості для науковців першочергово бути залученим/створювати/організовувати нові форми наукової співпраці, розвивати дослідницьку інфраструктуру» замінити одним реченням «створення можливості для науковців відігравати провідну роль у налагодженні діалогу між урядом, сектором вищої освіти та промисловістю та першочергово бути залученим/створювати/організовувати нові форми наукової співпраці, розвивати дослідницьку інфраструктуру» Пропозиції 1.Вказати на проблему надмірного завантаження викладачів Випів науковою роботою як тенденцію негативних змін кадрового потенціалу. 2. Уточнити значення Достовірні джерела» - це що? Опубліковані звіти установ чи науковців? Уточнити: яка саме відповідальна особа займається Достовірні джерела» - це що? Опубліковані звіти установ чи науковців? 3.Уточнити: яка саме відповідальна особа доповнює інформацію щодо наукової діяльності вченого. 4.Індексувати видані закордоном не лише монографії, а й статті.		закордонних публікацій, крім монографій, не врахована, оскільки такі публікації не можуть бути достовірно верифіковані. Інформація щодо пропозицій, викладених у пунктах 2 та 3, буде викладено у порядку роботи відповідного функціонального модулю у Національній електронній науково-інформаційній системі.
---	--	--

	5. Враховувати в рейтингових списках науковців нагороджених державними преміями, преміями видатних вчених НАН України і міжнародними преміями. 6. Результативність вченого ще не свідчить що він «найкращий». Так можна втратити перспективні роботи інших науковців. 7. Хто проводить і виконавці моніторингу ефективності Концепції. 8. Результативність вченого ще не свідчить що він «найкращий». Так можна втратити перспективні роботи інших науковців. 9. З яких фахівців буде створений національний пул високопрофесійних експертів: вітчизняних чи іноземних? Критерії відбору. 10. На підставі даних про науковців установи, включених до Національної системи дослідників не можна оцінити справжній науковий потенціал установи. 11. Якщо до Національної системи дослідників не будуть втручатись МОН та інші владні структури то «створення можливостей отримання переваг для кар'єрного просування і працевлаштування науковців» можливе. 12. Індивідуальну фінансову підтримку для молодих вчених то можливе. Щодо ж інших, то це годівниця.		
17.	Для забезпечення підтримки науковців, які змушені мігрувати з України через воєнні дії, особливо тих, хто виїжджає з маленькими дітьми без супроводу чоловіків, необхідно передбачити продовження виплат заробітної плати на їх основних місцях роботи в Академії наук. Це питання є особливо важливим, оскільки приймаючі країни не надають достатньої матеріальної підтримки, зокрема для покриття витрат на оренду житла та базові потреби. У випадку припинення виплат із боку Академії, науковці змушені розглядати варіант звільнення та подальшого неповернення на батьківщину після завершення війни. Це може призвести до серйозних втрат у науковому потенціалі країни. Важливо відзначити, що, незважаючи на міграцію, науковці продовжують виконувати свою роботу у дистанційному режимі, однак при цьому не отримують заробітної платні. Оскільки ще з 2019 року українські науковці активно працюють у форматі "віддалено", місце перебування (в Україні чи за її межами) не має вирішального значення для виконання їх професійних обов'язків. Тому важливо зберегти за ними можливість отримання заробітної плати для підтримки не лише їхньої особистої безпеки, але й наукових здобутків України на міжнародному рівні.	Кармадонова Тетяна Миколаївна, PhD, Старший науковий співробітник НАН України	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).
18.	Цілком підтримую необхідність розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності та відзначення найбільш продуктивних, та ефективних дослідників але для досягнення успіху в цій важливій справі потрібно враховувати специфіку наукової праці. Представлена Концепція у разі її реалізації не принесе користі науковій сфері України. Вона не враховує особливостей наукової праці, специфіки функціонування наукового колективу. Зокрема, концепція не враховує колективний, соціальний характер сучасної науки, необхідність наукового обладнання, інформаційного та фінансового забезпечення. У своїй роботі вчені виконують різні функції, які не завжди можуть бути кількісно оцінені. Орієнтація на кількість цитувань повинна бути більш структурованою.	Л.Рижко, д.філос.н., професор	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи

	Адже у невишаршному положенні опиняться дослідники, які працюють у вузьких спеціалізованих напрямках та ті, які працюють над новими перспективними темами, натомість більше цитувань буде у тих, хто пише на «модну» тематику. Запропоноване в концепції рейтингування базується на визначенні кількісних параметрів, які не демонструють об'єктивної картини наукового доробку вченого. В Сан-Франциській декларації про оцінку наукових досліджень та Лейденському маніфесті з наукометрії зазначається, що кількісні показники не відображають реального внеску в розвиток науки і не повинні використовуватися для оцінки індивідуального доробку вченого. Зокрема наголошується необхідності відмовитись від використання метрик, заснованих на журналах, таких як імпакт-фактори журналу, у питаннях фінансування, призначення та просування на посаду; необхідно оцінювати дослідження за його власними достоїнствами, а не на основі журналу, в якому публікується дослідження. Read the Declaration DORA (sfdora.org) Кількість публікацій для оцінки наукового доробку також сумнівний показник. Наприклад, відомий фізик, нобелівський лауреат Пітер Хігс в інтерв'ю газеті The Guardian 6 грудня 2013 охарактеризував систему оцінювання на основі кількісних характеристик як несприятливу для великих наукових відкриттів. Зокрема, він сумнівався, що проривні наукові відкриття можуть бути отримані в сучасній академічній культурі, коли від науковців очікують неперервного штампування статей. У розмові з кореспондентом Guardian по дорозі до Стокгольма, для того щоб отримати Нобелівську премію з фізики 2013 року, 84-річний Хігс сказав, що його майже напевно звільнили б, якби він не був номінований на Нобелівську премію у 1980 році. Хігс повідомив, що він став «ганьбою для кафедри, коли проводили оцінювання досліджень», бо опублікував менше 10 статей після того, як його новаторська робота, що визначила механізм, за допомогою якого субатомний матеріал набуває маси, була опублікована в 1964 році. Хігс висловив переконання, що в сучасній науковій системі він ніколи б не отримав академічної посади, бо: «Я був би недостатньо продуктивним для сьогоднішньої академічної системи». (Peter Higgs: I wouldn't be productive enough for today's academic system Peter Higgs The Guardian) Намагання підтримати розвиток кадрового потенціалу наукової і науково-технічної сфери шляхом ранжування дослідників і створення «Національної системи дослідників України» не призведе до успіху без цілеспрямованої політики науково-технологічного розвитку економіки, формування соціального капіталу науки та інноваційної культури суспільства, загалом на орієнтацію країни на сталий суспільний розвиток. Відомі невдалі приклади подібних ініціатив. Ще в 1984 році аналогічну «Національну систему дослідників» сформувала Мексика. Відтоді пройшло 40 років, але про мексиканське «наукове чудо» світ так і не почув.	дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).	
19.	Запропонована система рейтингів у Національній електронній науково-інформаційній системі, що базується на результатах професійної діяльності наукових і науково-педагогічних працівників, враховує особливості роботи тільки науковців, які займаються проведенням теоретичних досліджень, і не враховує особливості роботи науковців, які виконують технічні розробки. Це особливо стосується	Інститут проблем реєстрації інформації НАН України	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта.

	науковців, які виконують розробки, що спрямовані на укріплення обороноздатності країни, за відомих причин вони не можуть публікувати результати досліджень у міжнародних журналах, приймати участь у роботі міжнародних конференцій. Результатом теоретичних розробок є публікації результатів досліджень, а результатом роботи науковців, які виконують технічні розробки, є створення конкретної продукції. У запропонованій системі рейтингів фахівці, які виконують розробки, спрямовані на укріплення обороноздатності країни, не будуть представлені належним чином. Запропонована система рейтингів у Національній електронній науково-інформаційній системі дасть викривлені результати і науковці, які виконують розробки, що спрямовані на укріплення обороноздатності країни, не зможуть отримати гідної підтримки. Впровадження системи рейтингів, які базуються головним чином на публікаційній активності, може дати викривлену оцінку внеску науковців у вирішення нагальних проблем сьогодення, у створення озброєння для перемоги над агресором.		Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери.
20.	Водночас, представлений документ не є, по суті Концепцією, а лише містить питання формування системи рейтингів науковців. Безумовно, питання рейтингів є важливою та необхідною складовою загальної концепції. Але рейтинги самі по собі не зможуть поліпшити становище науковців та створити сприятливе середовище. Назва документу суперечить його основним положенням. В документі насправді не йдеться про "Концепцію підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності", яка мала б передбачати рішення для покращення умов роботи, підвищення престижності професії та професіонального зростання всіх науково-педагогічних і наукових працівників України. Тим більше, на початку документу наголошено на важливості науки і освіти для економіки країни, відзначено негативні тенденції та "вкрай недостатнє фінансування матеріальне забезпечення", що тривалий час негативно впливає на стан наукового кадрового потенціалу. В той же час, документ не передбачає рішення цих проблем, що було б логічним, а вводить рейтинг науковців, за результатами якого пропонується застосовувати стимулюючі заходи для переможців цього рейтингу (при цьому не розкривається, в якому обсязі, з якою періодичністю, на який термін, для якої кількості науково-педагогічних та наукових працівників пропонується виділяти фінансування для стимулювання лише лідерів рейтингу). Очевидно, що закладене в документ нововведення не покращить матеріальне забезпечення переважної більшості науково-педагогічних і наукових працівників України, не підвищить їх задоволення умовами роботи та престиж професії. Водночас, документ передбачає ще більше зростання робочого навантаження для всіх без виключення працівників за ту ж заробітну плату, яка вже зараз в рази менша, ніж у некваліфікованого персоналу в середньому по країні (наприклад, касира на касі в супермаркеті), а в умовах відсутності її коригування навіть на темп інфляції розрив становитиме ще більше. При цьому, як зазначено вище, документ навіть не конкретизує, для якого відсотка від загальної кількості науково-педагогічних і наукових працівників України та які саме стимули пропонуються.	Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).

Частину документу щодо рейтингування дослідників слід доповнити: створення системи рейтингів у Національній електронній науково-інформаційній системі, що базується на результатах професійної діяльності наукових та науково-педагогічних працівників, з урахуванням принципів, визначених Коаліцією з удосконалення оцінювання наукових досліджень (CoARA), зокрема: ○ запровадження механізмів якісної оцінки, для якої експертна оцінка є центральною, і підтримується відповідальним використанням кількісних показників; ○ зменшення залежності від імпакт-фактора журналу та h-index, що може бути досягнуто завдяки диверсифікації показників, які використовуються для рейтингування; уникнення використання рейтингу дослідницьких організацій в оцінюванні досліджень; ○ визнання різноманітності внеску та кар'єри відповідно до характеру дослідження (створити диверсифіковані критерії для оцінювання дослідників на різних етапах кар'єри та у розрізі окремих галузей з метою визнання різного внеску в дослідження); ○ використання критеріїв та процесів оцінювання, які враховують різноманітність наукових дисциплін, типи досліджень (наприклад, фундаментальні/прикладні дослідження), а також етапи дослідницької кар'єри (молоді вчені /провідні вчені), і які визнають багато-, між- та трансдисциплінарні, а також міжгалузеві підходи; ○ визнання внеску і (потенційного) впливу результатів досліджень. Вплив результатів дослідження передбачає ефекти наукового, технологічного, економічного, суспільного характеру, які можуть бути виявлені в короткостроковій, середньостроковій або довгостроковій перспективі та відрізнятися залежно від дисциплін і типів досліджень (наприклад, фундаментальні дослідження проти прикладних). ○ визнання різноманітності дослідницької діяльності та практик із різноманітністю результатів. врахування таких критеріїв, як рецензування, навчання, наставництво та наукове керівництво аспірантами, наукове консультування докторантів, керівні ролі, промислово-академічна співпраця. Слід розглядати також повний спектр результатів досліджень, таких як наукові публікації, програмне забезпечення, моделі, методи, теорії, алгоритми, протоколи, робочі процеси, виставки, стратегії, тощо. Визнавати, що дослідники не повинні досягати успіхів у всіх типах завдань, і створити структуру, що дозволяє дослідникам робити внесок у визначення своїх дослідницьких цілей і прагнень. Враховуючи викладене вище, вважаємо, що в даному вигляді документ, назва якого суперечить його положенням та в якому не вирішуються ключові проблеми розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності, <u>не може бути прийнятий</u>. Концепція підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності має містити		
--	--	--

	концептуальні положення щодо визнання надважливого значення наукового потенціалу країни та системи заходів щодо його підтримки. Документ з назвою "Концепція підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності" має включити положення, спрямовані на вирішення ключових проблем галузі: вкрай низьке фінансування всіх наукових і освітньо-наукових установ, незадовільний стан їх матеріальної бази та вкрай низька оплата праці всіх науково-педагогічних і наукових працівників України. Спочатку оплата праці всіх категорій науково-педагогічних і наукових працівників України має бути підвищена в рази, а вже після цього можна обговорювати питання доцільності запровадження рейтингів для додаткового стимулювання кращих працівників. Враховуючи вже наявні та великі потенційні втрати наукового потенціалу нашої країни, наголошуємо на необхідності діяти безвідкладно, без відтермінування вирішення питання по суті ще на 3-4 роки. Пропонуємо наступні невідкладні заходи: • визначити перелік закладів, в яких проводяться наукові дослідження (що підтверджується конкретними результатами – проекти, гранти, наукометричні публікації), та надавати їм обов'язкове базове фінансування наукової діяльності в обсягах, що корелюються з попередніми здобутками з урахуванням особливостей галузей знань; • надати закладам вищої освіти, в яких проводяться наукові дослідження, можливість зарахування наукового навантаження до загальної структури навантаження науково-педагогічних працівників; • надати закладам вищої освіти, в яких реалізуються проекти за рахунок іноземних грантів, можливість зарахування наукового грантового навантаження до загальної структури навантаження науково-педагогічних працівників; • суттєво підвищити відсоток проектів, прийнятих до реалізації - не 10-20% всіх поданих заявок, а принаймні 50%. Краще зменшити фінансування одного проекту, але зробити грантове фінансування доступним для більшості науковців; • передбачити оплату праці науковців на рівні не меншому оплати навчальної діяльності науково-педагогічного персоналу (на даний момент ставки наукового персоналу менші); • клопотати щодо звільнення від ПДВ договорів на виконання наукових та науково-технічних робіт.		
21.	1. Зважаючи на те, що Концепцію розроблено на виконання статей 45 і 61 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», суперечливою із змістом зазначених статей цього Закону слід визнати мету Концепції, яка полягає у наступному: «створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого), які працюють в наукових установах та закладах вищої освіти України, мають видатні результати у науковій і науково-технічній діяльності та зробили вагомий внесок у розвиток науки країни, та надання в подальшому їм індивідуальної фінансової підтримки.».	Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К.Мамутова Національної академії наук України»	Враховано частково. Зауваження, що містяться у пунктах 1 та 2 не стосується суті проекту акта, оскільки проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи

Статті 45 і 61 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» не містять акценту на вибірковості державної підтримки наукової сфери за суб'єктивними оціночними критеріями «найкращого», «видатного», «вагомого» тощо. Своєю чергою, ч. 2 ст. 45 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» наголошує, серед іншого, на тому, що держава забезпечує: соціально-економічні, організаційні, правові умови для формування та ефективного використання наукового та науково-технічного потенціалу, включаючи державну підтримку суб'єктів наукової і науково-технічної діяльності (п. 1 ч. 2 ст. 45); підвищення престижності наукової і науково-технічної діяльності, підтримку та заохочення молодих вчених (п. 4 ч. 2 ст. 45); фінансування та матеріальне забезпечення фундаментальних та прикладних досліджень (п. 5 ч. 2 ст. 45); підтримку пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, державних цільових наукових і науково-технічних програм та концентрацію ресурсів для їх реалізації (п. 7 ч. 2 ст. 45); стимулювання наукової та науково-технічної творчості, винахідництва (п. 12 ч. 2 ст. 45); Як можна переконатися, з вищенаведених нормативних положень не вбачається за можливе стверджувати, що держава має намір встановити селективний критерій надання «індивідуальної фінансової підтримки», який покладено у формулювання мети Концепції. Виходячи з висвітлення кола питань, які потребують розв'язання та які представлені у розділі «Проблема, яка потребує розв'язання», вбачається, що Національна система дослідників має розглядатися як засіб для досягнення поставлених цілей, але не кінцевою метою сама по собі. Тому уявляється, що більш коректно було б визнати метою Концепції положення, наведене в абз. 1 розділу «Мета та строки реалізації Концепції», а саме: «Концепція спрямована на забезпечення підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу, уповільнення трудової міграції науковців за межі країни, або через зміну сфери діяльності, посилення наукового експертного середовища, підвищення престижності професії наукового працівника, підтримку та заохочення молодих вчених, підвищення якості наукового кадрового потенціалу, а також розширення і консолідації наукової спільноти.» У зв'язку з цим пропонується замінити формулювання мети Концепції на положення, зазначене в абз. 1 розділу «Мета та строки реалізації Концепції». 2. Концепція, як програмний документ публічної політики, має передбачати шляхи розв'язання визначених проблем, систему заходів з подолання негативних змін у стані кадрового потенціалу наукових установ і закладів вищої освіти, засобів забезпечення підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу (фінансова підтримка, доступ до сучасної інфраструктури, кар'єрні можливості, соціальні та професійні гарантії). Проте текст Концепції містить переважно загальні формулювання щодо «створення сприятливих умов», без вказання на конкретні механізми, які дозволили б досягти визначеної мети. У підсумку документ не дозволяє скласти уявлення про те, як заходи, вказані у розділі «Шляхи і способи розв'язання	дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого). Зауваження, що містяться у пунктах 3 та 8 не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проєкту акта. Зауваження, викладені у пунктах 4 (крім свідоцтва про державну реєстрацію авторського права на твір, оскільки відповідно до частини 2 статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Отже достовірно верифікувати всі такі об'єкти неможливо, та виконання наукових експертиз за замовленням відповідних органів (неможливо достовірно верифікувати)), 5 та 7 будуть враховані, шляхом доповнення вхідної інформації для рейтингування пунктом «інша наукова діяльність», пропозиція щодо керівництва і участі у науково-дослідних проєктах регіонального, місцевого та локального значення врахована у показнику «кількість інституційних дослідницьких проєктів, які фінансувались українськими та/або закордонними фізичними/юридичними особами (бізнесом), у
--	---

проблеми», дозволять досягти показників, перелічених у розділі «Очікувані результати». Зокрема, незрозуміло, яким чином впровадження системи, що передбачає оптимізований доступ до інформації або підвищення престижу наукової кар'єри, сприятиме вирішенню проблем зменшенню відтоку кадрів, поверненню науковців, що виїхали з країни. Необхідно також зауважити, що Концепція переважно містить заходи підтримки вже діючих наукових та науково-педагогічних працівників. Уявляється доцільним передбачити у Концепції шляхи поповнення кадрового потенціалу, зокрема через аспірантуру (докторантуру), залучення до науково-дослідної роботи вчених (особливо молодих), які займаються науковою діяльністю не тільки за основним місцем роботи, практиків, що працюють в закладах вищої освіти/наукових установах, за сумісництвом. Доцільно також передбачити додаткові інструменти підтримки молодих вчених, які б стимулювали здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії після захисту продовжувати займатися науковою діяльністю в закладах вищої освіти/наукових установах України. Заслугує на увагу питання підтримки докторантів, які вже не мають статусу молодого вченого, але є професійними вченими, зусилля яких спрямовані на вирішення важливої наукової проблеми. Інструментами підтримки може бути, наприклад, додаткове стипендіальне забезпечення, спеціальні грантові дослідницькі програми (грантові конкурси). Важливою є підтримка публікаційної активності науковців НАН України. У Концепції не передбачено фінансування публікацій у міжнародних рецензованих виданнях, таких як журнали Scopus або Web of Science; підтримка видання індивідуальних монографій, що потребує значних коштів. На сьогодні середня зарплата наукового співробітника не покриває і третини вартості такої публікації. Це створює ситуацію, коли науковці не можуть публікуватися у відповідних виданнях або змушені об'єднуватися і включати у список авторів із незначним науковим внеском, в більшості для збору коштів на публікацію. Це негативно впливає на об'єктивність показників рейтингування. Без державної підтримки на ці публікації або безкоштовного доступу до провідних журналів, науковці не мають змоги активно публікуватися і підвищувати свій рейтинг. Уповільнення міграційних тенденцій наукового кадрового потенціалу країни, повернення в Україну тих науковців, хто емігрував, зокрема може забезпечуватися в межах програм соціальної підтримки для науковців, що передбачають повне медичне страхування, житлові програми та інші соціальні гарантії (наприклад: спеціальні умови пенсійного забезпечення, програми підтримки сімей науковців, програми додаткових відпусток і пільг, програми страхування, програми пільгових кредитів, програми психологічної підтримки і т.п.). Науковці, маючи доступ до таких програм, будуть більш впевненими у майбутньому та стабільності своєї професійної кар'єри. Особливо в умовах, коли наукова робота часто недооцінюється фінансово, а ризик міграції кваліфікованих кадрів за кордон залишається високим. Зазначені заходи сприятимуть припливу в науку нових талантів, необхідних для процесів оновлення та	виконанні яких вчений приймав участь з оплатою праці». Пропозиція щодо розширення переліку суб'єктів, які можуть надавати інституційні загальнодержавні наукові гранти буде врахована за умови надання такими суб'єктами грантової підтримки наукової діяльності. Окрім того враховано зауваження щодо приведення термінології у відповідність до чинного законодавства. Зауваження, викладене у пункті 6 буде враховано при підготовці порядку роботи відповідного функціонального модулю у Національній електронній науково-інформаційній системі.
---	---

забезпечення спадкоємності поколінь. Наявність комплексної соціальної підтримки підвищує престиж професії вченого, робить її більш привабливою для молодих спеціалістів. Програми, які забезпечують базові потреби вченого, допомагають їм зосередитися на своїй роботі, не турбуючись про свої умови життя. Соціальні гарантії є вагомим стимулом для тривалого утримання в науковій сфері. Ті вчені, які відчувають підтримку з боку держави, залишаються в цій сфері багато років; що сприяє накопиченню знань і досвіду в рамках науки, а також забезпечує стабільний розвиток наукових досліджень. Вчені, які роблять внесок у розвиток суспільства шляхом життєво важливих відкриттів, мають бути забезпечені належним соціальним захистом. Йдеться не лише про економічну доцільність, а й про соціальну справедливість, адже наукова робота часто є важливим важелем соціально-економічного розвитку країни. 3. У Концепції зазначається, що створення Національної системи дослідників України спрямоване на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого), які працюють в наукових установах та закладах вищої освіти України, мають видатні результати у науковій і науково-технічній діяльності та зробили вагомий внесок у розвиток науки країни, та надання в подальшому їм індивідуальної фінансової підтримки. На першому етапі (2024-2025 роки) для досягнення мети Концепції передбачається створення системи рейтингів у Національній електронній науково-інформаційній системі, що базується на результатах професійної діяльності наукових та науково-педагогічних працівників. У рамках рейтингування планується запровадити загальний рейтинг науковців країни (основний), рейтинги за галузями знань та рейтинг молодих вчених. Як роз'яснює тлумачний словник української мови, рейтингом є показник оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програм у певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням та ін. і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних. Рейтингування може позитивно впливати на розвиток кадрового потенціалу наукової і науково-технічної сфери, якщо воно ґрунтується на об'єктивній оцінці результатів професійної діяльності конкретного науковця, репрезентує його реальний вплив і внесок у розвиток світової або вітчизняної науки, є показником якості і значення наукових досліджень для розв'язання важливих теоретичних і практичних завдань. Однак, передбачена Концепцією основна вхідна інформація для рейтингування є занадто формалізованою і прив'язана здебільшого до кількісних показників активності вченого. Так, до складу цієї інформації входять: - загальна кількість публікацій, які проіндексовані у наукометричних базах Web of Science та/або Scopus; - кількість наукових статей, які індексуються у Scopus та/або WoS в наукових журналах з кuartилями Q1- Q4; - кількість монографій та/або розділів монографій, які індексуються у Scopus та/або WoS; - кількість монографій, які опубліковані за кордоном мовами країн OECD та/або ЄС (крім монографій, які індексуються у Scopus та/або WoS); - кількість монографій, які опубліковані в Україні та інших монографій (крім монографій, які індексуються у Scopus		
---	--	--

та/або WoS та які опубліковані за кордоном мовами країн ОЕСР та/або ЄС);

кількість наукових статей, які опубліковані у фахових наукових виданнях України категорії Б;

загальна кількість статей і монографій у відкритому доступі;

інші складові.

Втім, ці кількісні показники не є однозначним підтвердженням якості наукових досліджень, високої кваліфікації та професіоналізму автора. Високі кількісні показники наукової активності можуть бути зумовлені прагненням формально виконати план наукової роботи або отримати певні переваги для кар'єрного просування, фінансування і т. д. Окрім того, визначити реальний внесок кожного співавтора у колективну публікацію на сьогоднішній день майже неможливо. У цій ситуації окремі науковці можуть користуватися здобутками, визнанням і авторитетом колег для підняття власного наукового рейтингу.

У Концепції також зазначається, що Індекс Гірша (h-індекс) у наукометричних базах Scopus, Web of Science, Індекс Гірша h у наукометричному веб-ресурсі Google Scholar (для гуманітарних напрямів досліджень), середнє число цитувань робіт вченого за один рік на основі даних у БД Scopus, Web of Science, Google Scholar мають враховуватися під час рейтингування без самоцитувань.

Водночас на формування об'єктивного наукового рейтингу негативно впливає не лише надмірне самоцитування, але й так зване «зустрічне» договірне цитування. Як наголошується у науковій літературі, «в умовах недосконалості пошукових систем така діяльність відверто шахрайського характеру дискредитує та руйнує саму систему оцінки рейтингу вчених за індексами цитування їх робіт».

Зміщення фокусу уваги на кількість публікацій, які проіндексовані у наукометричних базах Web of Science та/або Scopus, нівелює значення інших видів наукових праць, не сприяє престижності вітчизняних наукових видань та розвитку україномовної науки.

До складу основної вхідної інформації для рейтингування у Концепції також включено посилання на профілі вченого в ORCID (www.orcid.org), ResearcherID (www.researcherid.com), Google Scholar (www.scholar.google.com.ua), Facebook сторінку (www.facebook.com), профіль LinkedIn (www.linkedin.com), профіль ResearchGate (www.researchgate.net).

Слід зазначити, що оформлення та ведення профілю у зазначених соціальних мережах не є обов'язковим для науковця. Окрім того з тексту Концепції не є зрозумілим, за якими критеріями обрано саме вказані соціальні мережі, яку інформацію повинен розмістити вчений у своєму профілі та як впливатиме на рейтинг наявність сторінки в соціальних мережах.

З огляду на зазначене, сумнівним уявляється кінцевий ефект від реалізації другого етапу Концепції, що стосується надання індивідуальної фінансової підтримки науковим працівникам із високим рівнем у рейтингу. У ситуації, коли не забезпечуються гарантовані державою базові умови оплати праці наукових працівників державних наукових установ (закладів вищої освіти), перехід до індивідуальної фінансової підтримки на основі відповідних рейтингових списків може мати зворотний ефект порівняно з

очікуваними результатами від реалізації Концепції (підвищення ефективності розподілу коштів державного бюджету, враховуючи результативність вчених, які залучені до виконання наукових досліджень, що претендують на отримання фінансової підтримки; посилення підтримки результативних молодих вчених, створення більш справедливих та обґрунтованих умов для їх працевлаштування і розвитку кар'єри; та ін.). Система рейтингування має стати одним із інструментів забезпечення прав вченого і наукового працівника, які встановлені Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність». Зокрема, вчений як основний суб'єкт наукової і науково-технічної діяльності має право отримувати належні стимулювання та мотивацію до наукової і науково-технічної діяльності, орієнтовані на об'єктивну оцінку реалізації конкретних завдань за кінцевим результатом (п. 8 ч. 2 ст. 5 Закону). Науковий працівник має право на об'єктивну оцінку своєї діяльності та отримання матеріальної винагороди відповідно до кваліфікації, наукових результатів, якості та складності виконуваної роботи, а також на одержання доходу чи іншої винагороди від реалізації наукового або науково-технічного (прикладного) результату своєї діяльності (п. 5 ч. 3 ст. 6 Закону). 4. Запропонований Концепцією перелік вхідної інформації для рейтингування не дозволяє враховувати особливості діяльності вчених за профілем діяльності, зокрема у межах суспільно-гуманітарних спеціальностей, для яких Оцінювання гуманітаріїв потребує окремого підходу, оскільки для них нетипові такі показники, як патенти чи комерціалізовані розробки. Гуманітарні науки більше зосереджені на публікаціях, монографіях, участі в експертних комісіях і впливі на суспільство. Зокрема, у Концепції пропонується оцінювати результативність вченого по «кількості діючих свідоцтв авторського права на комп'ютерні програми». Уявляється доцільним не обмежуватись врахуванням свідоцтв тільки на комп'ютерні програми та додати вказання на свідоцтва <u>про державну реєстрацію авторського права на твір</u>. Оскільки наукові працівники наукових установ суспільного та гуманітарного профілів широко залучені до здійснення експертної діяльності у відповідних органах державної влади, при яких вони виступають членами відповідних робочих груп та науково-консультативних рад, пропонується під час рейтингування враховувати участь наукових працівників у робочих групах та науково-консультативних радах відповідних органів державної влади, залучення вченого, як радника з відповідних питань (в незалежності від оплати цієї діяльності), виконанні наукових експертиз за замовленням відповідних органів, суб'єктів господарювання та інших осіб. Оремо пропонується оцінювати участь у виконанні завдань, покладених на Національну академію наук України ст.ст. 22 та 44 Закону України «Про правотворчу діяльність» щодо розроблення Наукової концепції розвитку законодавства України та юридичної (правової) експертизи законопроектів. 5. Концепція передбачає оцінювання наукового керівництва інституційних загальнодержавних наукових грантів (Національного фонду досліджень України, Міністерства освіти і науки України, Українського фонду стартапів,		
--	--	--

	Національної академії наук України, Українського культурного фонду), у виконанні яких вчений приймав участь з оплатою праці. Разом з тим реалізація у якості виконавця інституційних загальнодержавних наукових грантів також повинна оцінюватися, в незалежності від оплати праці вченого (частина дослідників можуть брати участь у реалізації таких проєктів без здійснення оплати). Відзначимо, що виходячи з тексту відповідного положення, встановлюється вичерпний перелік суб'єктів, які можуть надавати інституційні загальнодержавні наукові гранти. При цьому у наведеному переліку відсутні, наприклад, <u>Український молодіжний фонд</u>, <u>Український ветеранський фонд</u>. Тому доцільно делегувати відповідні повноваження Міністерству освіти і науки України щодо визначення кола цих суб'єктів. Також поза увагою авторів проєкту Концепції залишилось керівництво та участь у науково-дослідних проєктах регіонального, місцевого та локального значення. 6. У Концепції не відображена організаційна складова її реалізації. Так, не вказується ким і в який спосіб буде здійснюватися збір інформації для рейтингування. Необхідно відзначити, що частина інформації вже міститься в Єдиній державній базі з питань освіти, тому варто використовувати частину інформацію також із цієї інформаційної системи. Необхідно визначити які саме джерела інформації вважатимуться «відкритим достовірними джерелами» для забезпечення рейтингування науковців та який суб'єкт і в який спосіб визначатиме достовірність цих джерел. 7. Другий етап реалізації Концепції передбачає проведення заходів із залучення фінансової підтримки (міжнародної технічної допомоги, спонсорської допомоги, благодійних внесків, тощо). Зазначене положення потребує узгодження із термінологією чинного законодавства, зокрема із Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» щодо видів благодійної діяльності. 8. Звертаємо увагу, що деякі завдання, передбачені на першому етапі (до 2025 року), можуть виявитися невиконаними з огляду на поточну ситуацію в країні, включаючи економічні обмеження та інші виклики, що ставить під сумнів реалістичність строків реалізації Концепції		
22.	1. Стан наукового кадрового потенціалу в умовах війни значним чином погіршився, що призвело до поглиблення негативних тенденцій попередніх років, пов'язаних із втратою кадрового потенціалу внаслідок щорічного зменшення кількості наукових та науково-педагогічних працівників наукових установ та закладів вищої освіти, що професійно займаються науковими дослідженнями і розробками, протягом тривалого часу спостерігається тенденція також негативних якісних змін наукового кадрового потенціалу. <i>Змінити що на які (т.я. йдеться про науково-педагогічних працівників)</i> <i>Також поставити перед словом протягом – також протягом тривалого часу спостерігається тенденція негативних якісних змін наукового кадрового потенціалу.</i> 2. Така динаміка зберігається вже протягом тривалого часу. За період 2019 - 2020 рр. спостерігається зменшення кількості працівників, задіяних у виконанні досліджень і розробок (у 2019 році - 79,3 тис. осіб, у 2020 році - 78,9 тис. осіб). Змінити на виконанні наукових досліджень і розробок	Інституту професійної освіти НАПН України	Враховано частково. Враховано пункти 1-8, 10 – 12, 14 -17, 19, 21-25 Зауваження, викладені у пунктах 9, 13, 20 не містить практичних пропозицій щодо вдосконалення проєкту акта. Зауваження, викладене у пункті 18 не є предметом регулювання проєкту акта.

3. Що стосується категорії науковців зі ступенем доктора наук, то ця категорія є носієм найвищих компетентностей у науковій сфері та забезпечує проведення досліджень, отримання наукових результатів, спрямованих на розв'язання важливих теоретичних або прикладних проблем, що мають загальнонаціональне або світове значення, що говорить про найбільший негативний вплив втрат цієї категорії на наукову сферу країни. Кількість докторів наук у 2022 році становила 5 531 особи, аналогічні показники у 2019 році складали 6 526 осіб, у 2020 році - 7 060 осіб, у 2021 - 6 564 особи. Проведення досліджень передбачає отримання результатів Змінити на <i>та/або</i> Після слова <i>значення</i> – крапка. Далі за текстом продовжити – <i>Втрати серед докторів наук мають найбільш негативний вплив на наукову сферу країни.</i> 4. Вже тривалий час, негативно на стан наукового кадрового потенціалу впливає вкрай недостатнє матеріальне забезпечення. Українськи науковці демотивовані рівнем своєї заробітної плати, що є однією з основних причин <i>стрімкої втрати</i> наукового кадрового потенціалу країни. Рівень оплати праці в сфері наукової та науково-технічної діяльності опосередковано також впливає на якість наукового кадрового потенціалу, знижує престижність професії вченого, її привабливість для молоді та конкурентоспроможність на ринку праці. <i>Замінити словами – Українські, зарплатні, занепаду.</i> 5. Внаслідок військової агресії російської федерації, наукова сфера додатково втратила частину наукового кадрового потенціалу, наукові та науково-педагогічні працівники вимушені були залишити власні домівки та місця працевлаштування, змінилися умови праці, частина науковців припинила свою трудову діяльність, або здійснює її у дистанційному форматі, перебуваючи в інших регіонах України, або за кордоном, втративши доступ до дослідницької інфраструктури, яка залишилась у місцях працевлаштування, на окупованих територіях, або була знищена чи пошкоджена. <i>Замінити на: зазнала додаткових втрат серед, Поставити крапку. Далі – Наукові та науково-педагогічні працівники вимушені, погіршилися їх умови праці.</i> 6. За отриманими даними, <i>більш ніж кожен десятий (12%), а саме 10 429 українських науковців з 524 академічних і відомчих науково-дослідних установ та закладів вищої освіти були змушені емігрувати або переміститися всередині країни. З них 5 542 (6,3%) були змушені емігрувати до інших країн, а 4 887 (5,5%) стали внутрішньо переміщеними особами. Близько 30% усіх українських науковців були змушені працювати віддалено. Ще 1 518 науковців пішли добровольцями на військову службу. Близько 70 наукових та науково-педагогічних працівників загинули, захищаючи Україну при виконанні службових обов'язків або внаслідок бойових дій. Очевидно, що ці дані щодня, на жаль, змінюються.</i> <i>За отриманими даними майже</i> <i>були змушені залишити свої домівки</i> <i>З них 5 542 (6,3%) – емігрували до інших країн, а 4887</i> <i>прибрати були</i> <i>загинули, захищаючи Україну або внаслідок бойових дій.</i> <i>Очевидно, що в умовах війни ця статистика щодня погіршується.</i>		
---	--	--

7. неможливістю продовжувати наукову та науково-технічну діяльність переміщеними науковцями на достатньому рівні через відсутність, або обмеженість доступу до джерел інформації, дослідницької інфраструктури, недосконалість, або відсутність механізмів доступу до її спільного використання, в тому числі й у закордонних наукових установах та закладах вищої освіти; неможливістю належно продовжувати вилучити

Щодо її використання

8. посилення міграційних процесів, відтік наукових кадрів з країни та сфери;

та наукової (предметної) сфери

9. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого), які працюють в наукових установах та закладах вищої освіти України, мають видатні результати у науковій і науково-технічній діяльності та зробили вагомий внесок у розвиток науки країни, та надання в подальшому їм індивідуальної фінансової підтримки.

Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на забезпечення підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу, уповільнення трудової міграції науковців за межі країни, або через зміну сфери діяльності, посилення наукового експертного середовища, підвищення престижності професії наукового працівника, підтримку та заохочення молодих вчених, підвищення якості наукового кадрового потенціалу, а також розширення і консолідації наукової спільноти.

Наявною є суперечність між спрямованістю Концепції і метою її реалізації. Мова про те, що концепція спрямована на забезпечення підтримки та розвитку наукового кадрового потенціалу та ін., а мета її реалізації передбачає підтримку лише найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого)... Як за такого підходу може здійснитися (!) підвищення престижності професії наукового працівника?

10. ... з них окремо тих, у якому вчений був науковим керівником.

• кількість проєктів, які не фінансувались, у виконанні яких вчений приймав участь на громадських засадах;

11. • чинне членство у міжнародних професійних наукових асоціаціях, товариствах тощо;

• чинне членство у міжнародних і національних професійних наукових асоціаціях, товариствах тощо.

12. Додати - • керівництво експериментальною роботою (підвідомчі, регіональні, всеукраїнські експерименти);

• участь у національних і міжнародних проєктах у ролі експерта;

• участь в експертних групах та комісіях інших центральних органів виконавчої влади з питань:

— удосконалення нормативно-правового, (науково)

навчально-методичного забезпечення; розвитку

національної системи кваліфікацій; проведення конкурсів;

громадського обговорення законопроектів тощо.

13. Виконання завдань та заходів, спрямованих на реалізацію Концепції здійснюється МОН разом із

заінтересованими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями. А де ж самі заходи розвитку кадрового потенціалу, підтримки наукових працівників, науки взагалі? Все сказане вище – рейтинги, нові умови конкурсного відбору, індивідуальні стипендії – це другорядні чинники, які можуть працювати тоді, коли є потужний науковий потенціал. Уявімо, що в нас за рейтингом виявляється вкрай «слабкі» вчені... То кому тоді давати стипендії? Розпочинати реформу вітчизняної науки слід із заходів усунення негативних чинників, зазначених вище при описі Проблеми.

14. Реалізація Концепції створить сприятливі умови для: Реалізація Концепції має створити

15. уповільнення міграційних тенденцій наукового кадрового потенціалу країни, повернення в Україну тих науковців, хто емігрував; які емігрували

Не зрозуміло, за рахунок чого уповільняться міграції вітчизняних науковців...

16. підвищення ефективності розподілу коштів державного бюджету, враховуючи результативність вчених, які залучені до виконання наукових досліджень, що претендують на отримання такої фінансової підтримки;

які залучені до виконання важливих наукових досліджень

17. формування дослідницьких груп із науковців високого рівня у рейтингу та відповідно з високими рівнями наукових результатів за галузями знань, здатних швидко та комплексно вирішувати надскладні завдання для держави, особливо в умовах воєнного стану;

високого фахового рівня, важливі державні завдання.

18. збільшення можливості об'єднання зусиль науковців щодо задоволення нагальних потреб держави (в першу чергу сектору національної безпеки та оборони, розвитку високих технологій), розвитку міждисциплінарних досліджень;

впровадження механізмів оперативного створення міжгалузевих робочих груп науковців для вирішення важливих державних завдань...

19. формування динамічного індикатора рівня наукових установ країни на підставі даних про науковців установи, включених до Національної системи дослідників;

Індикатора

20. підвищення престижу статусу науковця, цінності наукової кар'єри;

підвищення престижності. Не зрозуміло, за рахунок чого підвищиться цінність наукової кар'єри, статус науковця. За рахунок рейтингів???

21. підвищення видимості результатів наукової діяльності, популяризація найбільш вагомих наукових результатів у прив'язці до конкретних науковців;

вагомості або значущості, значущих, ??? та науковців

22. підвищення розуміння громадськістю впливу та ключової ролі, яку відіграють вчені в забезпеченні відродження країни та побудови її майбутнього;

підвищення розуміння громадськістю впливу та ключової ролі науки та науковців в житті суспільства, як рушійної сили в забезпеченні розвитку держави та розбудови її майбутнього;

23. створення можливості отримання індивідуальної фінансової підтримки (дослідники, які працюють за кордоном і є членами Національної системи дослідників, не

	отримують економічного стимулу, і їхнє членство вважається престижною відзнакою держави); запровадження механізмів отримання індивідуальної фінансової підтримки дослідникам, які працюють за кордоном і є членами Національної системи дослідників 24. підвищення авторитету науковців у суспільстві та можливість впливати на формування і реалізацію державної політики; <i>Про таке вже було.</i> 25. створення можливості для науковців першочергово бути залученим/ створювати/ організовувати нові форми наукової співпраці, розвивати дослідницьку інфраструктуру. <i>бути залученими.</i>		
23.	Загальна пропозиція. Представлений документ є важливим, тому що спрямований на створення реєстру дослідників України з подальшим їх рейтингуванням. Зважаючи на це, проект Концепції потребує суттєвого доопрацювання тексту, в якому би розкривалася сутність Національної системи дослідників, її мета, функціонал тощо, а також були представлені принципи, механізми і процедури підтримки і розвитку кадрового потенціалу для наукової галузі. Далі подано пропозиції щодо наявного тексту Концепції. 1. <i>Технічна помилка. «Українські» замість «українськи»</i> Вже тривалий час, негативно на стан наукового кадрового потенціалу впливає вкрай недостатнє матеріальне забезпечення. Українські науковці демотивовані рівнем своєї заробітної плати, що є однією з основних причин стрімкої втрати наукового кадрового потенціалу країни. 2. <i>Доцільно мету Концепції викласти в уточненому формулюванні, також виправити помилку у слові «Концепції»(у тексті – Концепції)</i> Метою реалізації Концепції є сприяння забезпеченню оптимального балансу щодо розвитку процесів оновлення та збереження чисельного та якісного складу наукових кадрів відповідно до вимог законодавства, потреб держави, ринку праці; створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого), які працюють в наукових установах та закладах вищої освіти України, мають видатні результати у науковій і науково-технічній діяльності та зробили вагомий внесок у розвиток науки країни, та надання в подальшому їм індивідуальної фінансової підтримки. 3. <i>Доцільно уточнити контент у блоці «Очікувані результати» шляхом «розширення» складнопідрядного речення</i> Реалізація Концепції створить сприятливі умови для: - підвищення соціального статусу науковців; - визначення переліку посад, що підлягають заміщенню особами з науковими ступенями і званнями, з урахуванням великого практичного досвіду роботи у відповідній сфері; - створення банків даних, системи прогнозування потреби в наукових кадрах на основі моніторингу базових напрямів науково-технічної діяльності; - формування загальнодоступної інформації про найкращих вчених країни, результати їх наукової діяльності, забезпечення оптимізованого та відкритого	Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України	Враховано частково. Зауваження, викладене у пункті 2, не враховано, оскільки така редакція значним чином розширює мету Концепції. Зауваження, викладене у пункті враховано частково, оскільки питання визначення переліку посад, що підлягають заміщенню особами з науковими ступенями і званнями, з урахуванням великого практичного досвіду роботи у відповідній сфері, а також створення банків даних, системи прогнозування потреби в наукових кадрах на основі моніторингу базових напрямів науково-технічної діяльності не може бути реалізовано в рамках функціонування Національної системи дослідників і стосується інших нормативно-правових актів щодо кадрового забезпечення наукової сфери.

	доступу до такої інформації, в тому числі й для міжнародних партнерів;		
24.	1. Розвиток та оптимізація системи стипендій та грантів для підтримки наукових досліджень та інноваційних проєктів, спрямованих на вирішення проблем наукової діяльності. 2. Створення системи підготовки та підтримки наукових лідерів, включаючи менторську підтримку та можливості для участі у міжнародних наукових програмах та проєктах. 3. Підтримка міждисциплінарних досліджень та співпраця між науковими установами, що сприяє інноваційному розвитку та широкому впровадженню результатів наукових досліджень. 4. Впровадження механізмів оцінки та процесуальному моніторингу результативності концепції з метою постійного вдосконалення стратегій та підходів щодо підтримки кадрового потенціалу у науковій сфері. 5. До критеріїв оцінки діяльності наукових працівників: а) додати наявність звання <u>почесного доктора</u>; б) запрошувати професорів до читання лекцій за кордоном.	Інститут проблем виховання НАПН України	Не враховано. Пропозиції 1-3 не стосуються суті проєкту акта. Пропозиція 4 стосовно запровадження моніторингу буде врахована при підготовці відповідного плану заходів до Концепції. Пропозиція 5 врахована частково: пункт а) буде враховано шляхом доповнення переліку пунктом «інша наукова діяльність», підпункт б) не відноситься до критеріїв оцінки діяльності наукових працівників.
25.	1. До ст. 2, 3, 5 За даними Державної служби статистики України, у 2022 р. ... За період 2019 - 2020 рр. спостерігається зменшення.... <i>Доповнити даними 2023 р.</i> 2. До розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми....» Основна вхідна інформація для рейтингування (як-правило збирається за останній п'ятирічний період): <i>Національна система дослідників України має підтримувати накопичення інформації протягом усього періоду діяльності вченого, а не за останній п'ятирічний період для його атестації або атестації установи, ЗВО.</i> 3. До розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми» Досягнення мети Концепції здійснюється шляхом: на першому (підготовчому) етапі (2024-2025 роки). Основна вхідна інформація для рейтингування <i>Досягнення мети Концепції здійснюється шляхом: на першому (підготовчому) етапі (2024-2025 роки) на другому етапі (2025 - 2026 роки):</i> Основна вхідна інформація для рейтингування <i>Досягнення мети Концепції здійснюється на першому (підготовчому) етапі (2024-2025 роки) тільки шляхом створення системи рейтингів у Національній електронній науково-інформаційній системі, що базується на результатах професійної діяльності наукових та науково-педагогічних працівників, яку варто запроваджувати на другому етапі.</i> 4. Ключовий недолік Концепції - Наука не може поділятися на галузі знань, як це зроблено в освіті. Наука в різних галузях інтегрує в собі кращі науково-технічні розробки з різних галузей. Наприклад, цифрові технології, що закріплені за галуззю знань "інформаційні технології" використовуються в природничих, гуманітарних та інших галузях знань. 5. У представленому вигляді це, скоріше, Концепція оцінювання наукової діяльності наукових працівників. 6. Основна вхідна інформація для рейтингування (ст.6-8) – це «Показники оцінки результативності наукової діяльності» дод.2 до Проєкту «Методики оцінювання	Інститут цифровізації освіти НАПН України	Враховано частково. Зауваження, що містяться у пунктах 4-7 не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проєкту акта. Проєкт Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).

	ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими закладами наукової (науково-технічної) діяльності», спроектовані на окремо взятого науковця. 7. Система рейтингів повинна бути лише частиною Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності. В даному документі ця система є єдиною реалізуючою силою, єдиною метою, а отже посилює можливі негативні ефекти. Відсутнє поєднання оцінки результатів з підтримкою етичних стандартів, інновацій та міждисциплінарності. Посилюються потенційні ризики, що притаманні будь-якому рейтингуванню в науці: фокус на кількості, а не на якості; втрата або ігнорування міждисциплінарних досліджень; збільшення рівня стресу серед науковців, що негативно позначиться на їхній продуктивності; "накручування" цитувань і/або публікація у недобросовісних журналах.		
26.	1. Деталізація заходів У розділ «Шляхи і способи розв'язання проблеми» рекомендується додати більше конкретних кроків, які планується реалізувати, а також чітко окреслити відповідальних за їх реалізацію. Зокрема доцільно вказати, які саме інструменти міжнародного партнерства планується залучити, та як саме вони сприятимуть розв'язанню зазначених проблем. 2. Перегляд термінів В умовах війни в Україні терміни, визначені для реалізації Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу наукової сфери, є недостатньо реалістичними та не враховують усіх викликів, зумовлених воєнними діями. Некоректність термінів спричинена специфікою поточної ситуації: нестабільністю соціальних умов, фінансовими викликами, психологічним станом науковців, міграційними процесами, необхідністю довгострокового планування, що, у свою чергу, може значно ускладнити виконання запланованих заходів у визначені строки. У зв'язку з довготривалістю навчання та підготовки науковців, а також необхідністю відновлення зруйнованої інфраструктури, доцільно переглянути терміни реалізації Концепції та подовжити їх на більш тривалий період, включивши етапи, пов'язані з післявоєнним відновленням країни. 3. Фінансові та матеріально-технічні аспекти У розділі «Оцінка фінансових матеріально-технічних і трудових ресурсів» рекомендується детальніше висвітлити можливі джерела фінансування та необхідні ресурси для реалізації Концепції, враховуючи актуальну економічну ситуацію в країні, що забезпечить кращу підготовку до практичної реалізації запланованих заходів.	Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого). Зауваження, що міститься у пункті 3, буде враховано при підготовці проекту акта до погодження в установленому порядку шляхом додавання відповідних фінансово-економічних розрахунків.
27.	1. У тексті розпорядження описано поганий стан з рівнем зарплат науковців. Але як засіб покращення фінансового забезпечення наукової праці передбачено лише премії, нагороджувальні стипендії, гранти. В цілому багато уваги приділено нарощуванню конкурентної складової оприлюднення результатів досліджень. Але не помітно такої сутнісної уваги базовим складовим процесу реалізації досліджень, і підготовці самих науковців. Не передбачено механізму введення в дію статті 36 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» стосовно заробітної	Інститут соціальної та політичної психології НАПН	Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та

	плати науковим співробітникам, та регулярних стипендіальних виплат молодим науковцям (аспірантам та докторантам). 2. Не проведено розмежування за специфікою гуманітарних та технічних наук. Зокрема представники технічних наук мають більше можливостей розробляти військові проекти, в тому числі пов'язані з міжнародними проектами та програмами НАТО. В той самий час гуманітарні дослідження не виглядають дуже помітними, але їх результати є дуже значущими для суспільства. 3. У Концепції, що пропонується до розгляду, нічого не сказано саме про підтримку та розвиток кадрового потенціалу науковців, оскільки система рейтингування ніяк не підтримує науковців, особливо молодих, якщо вони будуть в одному рейтингу із науковцями зі стажем, скільки б додаткових балів їм не дали. 4. По суті, в Концепції йдеться тільки про створення бази даних науковців. Тому очікувані результати (типу «уповільнення міграційних тенденцій наукового кадрового потенціалу країни, повернення в Україну тих науковців, хто емігрував» тощо) не можуть бути досягнуті заходами, які передбачає Концепція. Індивідуальні гранти й стипендії теж загальну картину не змінять, оскільки їх отримає незначна частка науковців. 5. Система рейтингування теж викликає питання, оскільки базується суто на академічних показниках, а результати практичної діяльності враховує мало. 6. Нічого не передбачено для підтримки саме молодих вчених, які зараз активно їдуть працювати за кордон, бо там кращі умови роботи і набагато нижчі вимоги до академічних здобутків. Декларується тільки в результатах «посилення підтримки результативних молодих вчених, створення більш справедливих та обґрунтованих умов для їх працевлаштування і розвитку кар'єри». В заходах цієї підтримки немає. 7. Незрозуміло також, що пропонується науковцям, які будуть мати середні рейтингові показники. Якщо рейтинг впливатиме на зарплатню, а в межах виділеного бюджету буде тільки «більш справедливий розподіл», то чи означатиме для них це погіршення матеріальних умов? В чому тоді полягає підтримка?		розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого).
28.	1. «Проте, до цього часу посадові оклади зокрема наукових працівників Національної академії наук визначаються постановою Кабінету міністрів України від 30 серпня 2002 р. № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» та постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2001 р. № 74 «Про умови оплати праці працівників бюджетних науково-дослідних установ і організацій та інших наукових установ Національної академії наук» і складають для молодшого наукового співробітника відповідно – від приблизно 6 тис. грн до максимум 10 тис. грн та від 9,5 тис. грн до приблизно 11 тис. грн максимум.» З наявного тексту можна зрозуміти, що всі науковці є працівниками Національної академії наук, – проте ситуація у галузевих академіях наук та в окремих закладах вищої освіти є набагато гіршою. Слід уточнити, що наведена інформація про реальне фінансування є лише одним із прикладів.	Інститут вищої освіти НАПН України	Враховано частково. Зауваження у пункті 3 - інформація щодо <u>участі без доповіді</u>, що передбачає оприлюднення та обговорення результатів дослідження, не має ваги для оцінювання досягнень ученого, буде віднесена до пункту «інша наукова діяльність», яким буде доповнено перелік вхідної інформації. Зауваження стосовно кількості реалізованих експертних ролей (експертиза у складі робочих груп з розроблення

2. Рейтинги будуть створені за напрямками: загальний рейтинг науковців країни (основний), рейтинги за галузями знань, рейтинг молодих вчених за галузями знань. <i>Окремий рейтинг молодих учених виглядатиме більш наочно й об'єктивно, особливо якщо він також буде створений за галузями знань.</i> 3. У розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» ... кількість наукових статей, які індексуються у Scopus та /або WOS надрукованих у збірниках матеріалів наукових конференцій . <i>Пропонується включити й врахування наукових статей, які надруковані у збірниках матеріалів наукових конференцій водночас індексуються у Scopus та /або WOS.</i> ..участь з доповіддю у наукових конференціях, в тому числі міжнародних, інших заходах з популяризації результатів наукових досліджень; <i>Участь без доповіді, що передбачає оприлюднення та обговорення результатів дослідження, не має ваги для оцінювання досягнень ученого.</i> участь в експертних групах і комісіях МОН України з питань державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження наукової (науково-технічної) діяльності; участь у спеціалізованій вченій раді закладу вищої освіти, наукової установи з присудження наукового ступеня доктора філософії / доктора наук. <i>Пропонується розділити цей пункт та уточнити, адже це суттєво різні експертні функції – оцінювання інституційних досягнень та оцінюванні індивідуальних досягнень. Крім того, експертні групи та комісії МОН України з питань державної атестації визначені законодавчо, а експертні групи та комісії МОН України з питань процедур присудження наукового ступеня законодавчо не визначені.</i> <i>Також, в Україні наявні два наукові ступені.</i> Пропонується додати: кількість реалізованих експертних ролей (експертиза у складі робочих груп з розроблення нормативно-правових документів, зокрема стратегій і концепцій, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів державної влади). <i>Експертна роль дослідників у розробленні стратегічних / концептуальних документів та удосконаленні законодавчої бази, зокрема в контексті євроінтеграції, постає дуже актуальною та необхідною для наукового обґрунтування законодавчих / управлінських рішень з урахуванням зовнішніх викликів, міжнародних практик і підходів у різних сферах діяльності.</i>	нормативно-правових документів, зокрема стратегій і концепцій, Верховної Ради України, Міністерства освіти і науки України, інших центральних органів державної влади) враховано із зазначенням публікації результатів на офіційних сайтах відповідних органів.	
29.	1. У вступній частині потрібно описати сучасний стан науково-дослідницької сфери України в сенсі домінування в ряді галузей імітаторів науки, наявності фірм, які «під ключ» пишуть дисертації, книги, статті, готують виступи на конференціях тощо. Засилля «хижацьких журналів» та наявність фірм, які забезпечують за гроші участь в конференціях, стажування і т.д. Й специфічні чинники, які привели до цього (надмірні вимоги до викладачів ЗВО від керівництва цих ЗВО та МОН). Зрештою, відсутності репутаційного наукового середовища, яке здатне саморегулювати наукову сферу. 2. Основна мета Концепції є хибною і точно не повною, бо достойна оплата праці – лише частина проблеми. Потрібні рішучі дії по відновленню репутації професії дослідника.	Інститут математики НАН України Не враховано. Зауваження загального плану і не містять практичних пропозицій щодо вдосконалення проекту акта. Проект Концепції не передбачає вирішення всіх проблемних питань, пов'язаних із станом та розвитком кадрового потенціалу наукової сфери. Метою реалізації Концепції є створення

	яка вже «нижче плінтуса» у суспільстві не тільки через низьку зарплату, але й через наявність великої кількості фейкових науковців, які дискредитують професію. В першому наблизенні я б написав, що основною метою є відновлення репутації професії науковця у тому числі шляхом визнання, підтримки та промоції найкращих українських вчених (також зі статусом молодого вченого), які працюють в наукових установах та закладах вищої освіти України, забезпечення достойної оплати праці, а також очищення наукового поля України від псевдо-науковців, імітаторів, хижацьких видавництв та плагіаторів, створення таких правил у науково-дослідній сфері України, які унеможливлюють порушення етичних норм вченого; відновити репутаційне наукове середовище. 3. Я б також додав ще одну мету – створення Національної електронної науково-інформаційної системи моніторингу діяльності дослідників та науково-дослідних інституцій, вчасного реагування на порушення вченими етичних норм, відстеження імітації наукової діяльності тощо. Використання слова моніторинг замість рейтинг тут суттєве. 4. Отже, я категорично проти використання слова «рейтинг» та взагалі рейтингового підходу оцінки діяльності вчених. Вже приводив приклади, коли це не працює за формальними показниками. Останні допоможуть виявити відвертих нероб, але розрізнити внесок у науку діючих вчених не здатні. Тим більше не здатні виявити імітаторів. 5. За зразок при оцінці публікаційної складової вважаю необхідним взяти https://en.wikipedia.org/wiki/CRISTin/. Прохання прочитати хоча б статтю в Вікіпедії, там є й система балів, <u>про хижацькі журнали та рейтинги видавництв</u>. 6. Терміни етапів нереальні. Я б зосередився на першому етапі на створенні Національної електронної науково-інформаційної системи моніторингу, її тестуванні. 7. В січні 2025 року всі дослідники повинні самі внести свої результати за останні 5 років у систему, що дозволить оцінити їх наукові здобутки. Задача – виявити відвертих нероб та імітаторів. Про рейтинги треба забути. Що робити з виявленими – дати право вирішити в установах та ЗВО. В університетах Великої Британії таких переводили на суто викладацьку роботу. 8. Список показників потрібно уточнити (предмет дискусій). Висновок. Запропонована Концепція є не прийнятною, помилковою, яка лише погіршить загальний стан наукової сфери України. Потрібно уточнити мету та інструменти. Змістити акцент на ряд заходів по відновленню репутації професії науковця, очищення наукової сфери від імітаторів.		Національної системи дослідників України, яка спрямована на визначення, визнання, підтримку та промоцію найкращих українських наукових працівників (у тому числі й зі статусом молодого вченого). Щодо пропозиції, викладеної у пункті 3, то такі заходи не є предметом регулювання проекту акта. Стосовно пункту 5 - відповідні умови будуть додані до розділу «Шляхи і способи розв'язання проблеми», в тому числі й стосовно перевірки зазначених науковим працівником публікацій у журналах, які носять ознаки хижацьких, на платформі Cabells Predatory Reports. Щодо пропозиції пункту 7 – участь у рейтингуванні передбачена на добровільних засадах, дата початку внесення даних до системи буде визначена після завершення формування відповідного модулю в Національній електронній науково-інформаційній системі.
30.	1. Пропонуємо розглянути питання розширення цільової аудиторії акта на працівників промислових підприємств, які займаються науковою, науково-дослідною та/або науково-технічною діяльністю. В умовах обмежених фінансових ресурсів, підтримка наукових працівників, результати наукових досліджень яких знаходять своє втілення в новітніх технологічних рішеннях на підприємствах і сприяють випуску інноваційної продукції, є вкрай доцільною. 2. У розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» визначається, що рейтинги будуть створені за напрямками:	Державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій»	Враховано частково. П.1 не враховано – обмежень щодо цільової аудиторії проектом акта не передбачено. П.2 – не враховано, загальний рейтинг потрібен для візуалізації актуального стану наукового потенціалу країни.

загальний рейтинг науковців країни (основний), рейтинги за галузями знань, рейтинг молодих вчених. Повністю підтримуючи ідею виокремлення молодих вчених в окремий рейтинг, пропонуємо відмовитися від загального рейтингу науковців країни, оскільки неможливо порівняти здобутки вчених різних наукових напрямів. Відповідно пропонуємо викласти абзац третій зазначеного вище розділу в такій редакції: «Рейтинги будуть створені за напрямками: загальний рейтинг науковців країни (основний), рейтинги науковців країни за галузями знань, рейтинги молодих вчених за галузями знань (рейтингові списки молодих вчених можуть бути інтегровані до рейтингових списків за галузями знань із застосуванням додаткових балів).». Щодо вхідної інформації для рейтингування, наведеної у розділі «Шляхи і способи розв'язання проблеми» (пп. 3-9) 3. Перевагою переліку даних, які будуть використовуватися для рейтингування, є його обширність, що дозволить науковцю будь-якій галузі знань набрати достатньо балів для чесної конкуренції. Однак низка цих показників є кількісними, без врахування персонального внеску науковця, як наприклад кількість опублікованих монографій, статей, довідників тощо. Відповідно до сучасних тенденцій науково-технологічного розвитку на перший план виходять міждисциплінарні дослідження, які реалізуються науковими колективами з різних країн. З огляду на це та на прагнення України увійти в Європейський дослідницький простір, що також має на увазі створення для спільних досліджень консорціумів різних організацій та країн, пропонуємо розглянути питання уточнення показників в частині саме визначення частки автора у публікацію або доповнити перелік показниками стосовно внеску автора до статті/монографії, і в подальшому враховувати не тільки кількість таких статей/монографій, а добуток зазначених показників. 4. П'ятим індикатором у переліку є «загальна кількість публікацій, які проіндексовані у наукометричних базах Web of Science та/або Scopus». Вважаємо необґрунтованим звуженням надання інформації лише щодо двох наукометричних баз - Scopus та WoS, що ставить у програшне становище представників тих наукових напрямів, що не дуже інтегровані в зазначені бази або орієнтовані на порівняно вузьке коло дослідників. Так, на відміну від технічних і природничих наук, які працюють на всю світову спільноту, цільова аудиторія для гуманітарно-мистецького або суспільного напрямку часто сполучена з тією національною спільнотою, з якою пов'язаний предмет дослідження. В умовах широкомасштабної агресії РФ запропонований підхід з акцентом виключно на наукометричні бази Scopus та WoS може негативно вплинути на розвиток низки напрямів та в подальшому стримати гуманітарну консолідацію українського суспільства. При цьому варто зазначити, що наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави є одним з пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, визначених на рівні Закону України. Окрім цього, звертаємо увагу на те, що запропоноване звуження до двох наукометричних баз суперечить політиці	П. 3 - враховано шляхом доповнення назви показників. П. 4 - враховано частково. Стосовно доповнення переліку наукометричних баз зауваження не враховано, оскільки доступ до інших наукометричних баз не є відкритим і така інформація не може бути достовірно верифікована. Пп. 5-6 враховано. П. 7 - не враховано позицію щодо інших видів ОПВ, автором/співавтором яких є науковець та кількості отриманих свідоцтв України на об'єкти авторського права, оскільки, зокрема, відповідно до частини 2 статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права», авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Отже достовірно верифікувати всі такі об'єкти неможливо. П. 8 - не враховано, оскільки показник не може бути достовірно верифікований. Пп. 9-10 - враховано.
---	--

відкритої науки, яка є однією з основоположних у рамковій програмі Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» та передбачає широкий доступ до публікацій та дослідницьких даних, отриманих у процесі реалізації проєктів. З огляду на зазначене доцільним є розширення переліку наукометричних баз, які застосовуються в абзаці 11 розділу «Шляхи і способи розв'язання проблем», для справедливого рейтингування певних наукових напрямів, таких як гуманітарно-мистецький, суспільний, біомедичний, агро-ветеринарний. Також варто уточнити, що якщо одна і та сама стаття/монографія індексується в декількох наукометричних базах, то показник не має враховувати це як дві. 5. Ураховуючи те, що до першого квартиля включають журнали із найбільшими імпакт-факторам у категорії, до останнього – четвертого – із найнижчим, пропонуємо розглянути питання врахування в показнику «кількість наукових статей, які індексуються у Scopus та/або WoS в наукових журналах з квартилями Q1- Q4» з урахуванням більш високих вагових коефіцієнтів для квартилів Q1-Q2 та відповідно нижчих для Q3-Q4. 6. В показниках стосовно охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності слово «діючих» замінити на «чинних» та доповнити словосполученням «автором/співавтором яких є науковець». 7. Оскільки відповідно до Керівництва Осло наукова діяльність є частиною інноваційної діяльності, пропонуємо доповнити перелік такими показниками: «Кількість охоронних документів, автором/співавтором яких є науковець, на об'єкти права промислової власності, які поставлено на баланс»; «Кількість охоронних документів на інші види ОПІВ, автором/співавтором яких є науковець, які поставлено на баланс»; «Кількість створених науковцем (за його участі) технологій, що зареєстровано у Державному реєстрі технологій». Окрім цього, для гуманітарно-мистецького та суспільного напрямів досліджень важливим показником наукової діяльності є отримання авторських свідоцтв, що також має бути відображено окремим показником «Кількість отриманих свідоцтв України на об'єкти авторського права». 8. З метою оцінки практичної цінності результатів діяльності наукового працівника пропонуємо додати показники: «Кількість наукових досліджень і розробок, керівником або відповідальним виконавцем яких був науковий працівник, що привели до розроблення та виробництва сучасної конкурентоспроможної продукції»; «Кількість укладених угод на використання об'єктів інтелектуальної власності та ноу-хау (автором/співавтором яких є науковець), зокрема, виданих ліцензій»; «Обсяги надходження від комерціалізації інтелектуальної власності, автором/співавтором яких є науковець». 9. Пропонуємо розглянути питання диференціації за різними параметрами такого показника як «участь у наукових конференціях, в тому числі міжнародних, інших заходах з популяризації результатів наукових досліджень», зокрема застосувати вагові коефіцієнти з урахуванням рівня таких заходів: більш високі вагові коефіцієнти для участі у	
---	--

міжнародних наукових конференціях, інших міжнародних заходах з популяризації результатів наукових досліджень та відповідно нижчі для участі у всеукраїнських конференціях та інших заходах. 10. До очікуваних результатів віднесено зокрема «підвищення видимості результатів наукової діяльності, популяризація найбільш вагомих наукових результатів у прив'язці до конкретних науковців; підвищення авторитету науковців у суспільстві та можливість впливати на формування і реалізацію державної політики; створення можливості для науковців відігравати провідну роль у налагодженні діалогу між урядом, сектором вищої освіти та промисловістю». Однак досягнення зазначених цілей не відображено у шляхах реалізації проекту акта. Оскільки промоція наукової діяльності, досягнень українських вчених та вибору кар'єри науковця є дуже важливою в час, коли наукова сфера страждає від нестачі кадрів, пропонуємо доповнити другий етап (2025-2026 роки) відповідними кроками.		
---	--	--

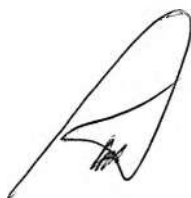
5. Інформація про врахування пропозицій та зауважень громадськості з обов'язковим обґрунтуванням прийнятого рішення та причин неврахування пропозицій та зауважень:

Інформація про врахування пропозицій та зауважень та причин неврахування деяких з них зазначено у таблиці пункту 4 цього звіту.

6. Інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення:

У зв'язку з наданням зауважень і пропозицій до проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності «Національна система дослідників України», проект акта буде доопрацьовано.

Заступник Міністра

Денис КУРБАТОВ

